

Janne M. Korhonen

Oikeudenmukaisen siirtymän hyvinvointivaltio

Tutkimuskatsaus erilaisten
yhteiskuntamallien kyvystä pysyä
ympäristön kantokyvyn rajoissa

IMPULSSEJA

Raportti tarkastelee tilastollisen tutkimuksen valossa erilaisten yhteiskuntamallien kykyä huolehtia ympäristöstä ja edistää kestävä kehitystä. Katsauksessa käydään läpi 56 vuosina 1992–2022 julkaistua vertaisarvioitua tutkimusta, jotka tarkastelevat empiirisesti demokratian ja ympäristökriisiin vaikuttavien tekijöiden yhteyttä. Yli puolessa tutkimuksista arvioidaan, että demokraattisemmat maat toimivat ympäristön kannalta selvästi kestävämmän kuin vähemmän demokraattiset maat ja 73 prosenttia tutkimuksista löysi tilastollista näyttöä, jonka mukaan vahvempi demokratia on yhteydessä pienempiin ympäristöongelmiin.

Tutkimusten viesti on, että demokratia näyttää johtavan ympäristön kannalta parempaan politiikkaan kuin muut hallintomuodot, mutta tulokset eivät ole aina taattuina. Demokratiat ovat parhaimmillaan torjuessaan paikallisia, niiden jäseniin suoraan vaikuttavia ympäristöhaittoja. Lukuisissa tutkimuksissa on havaittu, että demokraattisemmat maat kykenevät myös tiukempaan ympäristösääntelyyn ja osallistuvat tiiviimmin kansainväliseen yhteistyöhön ympäristön suojelemiseksi.

Kunnianhimoisessa ympäristöpolitiikassa ovat onnistuneet parhaiten sosiaaliliberaalit demokratiat – eli hyvinvointivaltiot. Hyvinvointivaltio voi toimia muutosten mahdollistajana ja edistää oikeudenmukaista ekologista siirtymää. Konsensusperusteinen monipuoluejärjestelmä ja tasa-arvoisemmin jakautunut valta auttavat ympäristötavoitteiden saavuttamista. Hyvinvointivaltion turvaverkot tekevät muutoksista helpompia hyväksyä, ja lisäävät kansalaisten hyvinvointia siirtymän aikana.

SISÄLLYS

1. Johdanto	5
2. Millainen olisi säilymään ja kukoistamaan kykenevä yhteiskunta?	6
3. Katsaus demokratian ja ympäristön suhdetta koskevaan tilastolliseen tutkimukseen	10
4. Konsensukseen kykenevä hyvinvointivaltio – säilymään ja kukoistamaan kykenevän yhteiskunnan prototyyppi?	23
5. Yhteenveto	27
Lähteet	29
Liite 1. Läpikäydyt tutkimukset	37

Oikeudenmukaisen siirtymän hyvinvointivaltio: Tutkimuskatsaus erilaisten yhteiskuntamallien kyvystä pysyä ympäristön kantokyvyn rajoissa.

Kirjoittanut Janne M. Korhonen.

Julkaisu on osa Kalevi Sorsa-säätiön oikeudenmukaisen ekologisen siirtymän tutkimusteemaa. Tutkimukseen on saatu rahoitusta Kuluttajaosuustoiminnan säätiöltä, Palkansaajasäätiöltä ja Riihi säätiöltä.

Kannen kuva: Hefaistoksen temppeli Ateenan Agorassa. BluEyedA73 (CC BY 2.0)

ISBN 978-952-7586-14-3 (nid)
ISBN 978-952-7586-15-0 (pdf)

ISSN 2984-2042 (painettu)
ISSN 2984-2050 (verkkojulkaisu)

© Kirjoittaja ja Kalevi Sorsa -säätiö 2025.

Kalevi Sorsa -säätiö on sosiaalidemokraattiselta arvopohjalta toimiva ajatuspaja, joka edistää julkaisuillaan sekä tapahtumillaan vapautta, tasa-arvoa, demokratiaa ja ympäristön kunnioittamista.

1. Johdanto

MILLAINEN YHTEISKUNNAN tulisi olla, jotta sen jäsenet eläisivät turvallisesti ympäristönsä rajoissa, mutta voisivat silti nauttia vapauksista? Me, vauraiden, demokraattisten länsimaiden asukkaat kerromme usein itsellemme olevamme edelläkävijöitä myös ympäristön suojelussa ja muussa sääntelyssä. Totuus on kuitenkin monimutkaisempi.

Monet ympäristösääntelyn edistysaskeleet on otettu rikkaissa demokratioissa. Samalla ne myös johtavat lähes poikkeuksetta tilastoja aiheutettujen ympäristövahinkojen kokonaismäärästä. Yksikään ei ole kyennyt rajoittamaan ympäristön kulutustaan edes likimain kestäväälle tasolle. Esimerkiksi Suomi on asukasta kohden lasketuilta kasvihuonekaasupäästöiltään ja materiaalijalanjäljeltään yksi koko maailman suurimpia kuluttajia.

Yksittäiset esimerkit eivät kuitenkaan anna vastausta siihen, kykeneekö demokraattinen hyvinvointivaltio toimimaan ympäristön asettamissa rajoissa. Tämä raportti tarkastelee kysymystä empiirisen tutkimuskatsauksen sekä teorian valossa. Katsaus osoittaa, että demokraattiset maat ovat useimmilla mittareilla arvioiden onnistuneet ympäristötoimissaan verraten hyvin. Demokratioiden välillä on kuitenkin eroja. Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli näyttää tarjoavan kaikkein parhaat edellytykset hyvälle ympäristöpolitiikalle. Poliittiseen konsensukseen kykenevä, vahvojen julkisten instituutioiden ja toimivien turvaverkkojen hyvinvointivaltio vaikuttaa siis olevan hyvä pohja kestäväälle ja oikeudenmukaiselle yhteiskunnalle.

2. Millainen olisi säilymään ja kukoistamaan kykenevä yhteiskunta?

2.1. Kukoistavat yhteiskunnat ovat jakaneet valtaa ja vapautta reilusti

ENGLANNINKIELISEN TERMIN *sustainable society* tavallinen suomennos "kestävä yhteiskunta" ymmärretään yleensä ennen kaikkea ympäristönsä kantokyvyn rajoissa eläväksi yhteiskunnaksi. **Martti Lindqvistin** 1970-luvulla esittelemä unohduksiin painunut käännös *säilymään kykenevä yhteiskunta* kuvaa kuitenkin huomattavasti paremmin sekä sanan "sustainability" laajempia merkityksiä että ennen kaikkea itse ongelmaa.¹

Säilymään kykenevä yhteiskunta asettaa omalle toiminnalleen ja voimilleen rajat. *Säilymään ja kukoistamaan* kykenevä yhteiskunta kykenee tekemään tämän niin, että kansalaisten vapaudet ja oikeus sekä ihmisarvoiseen elämään että potentiaalinsa toteuttamiseen turvataan. Tällaisesta yhteiskunnasta voidaan käyttää myös nimeä *kestävästi oikeudenmukainen yhteiskunta*.²

Rajojen asettaminen yhteiskuntiemme voimille tarkoittaa rajojen asettamista sille, miten paljon, millä tavoin, ja kuinka nopeasti yhteiskuntamme voi kaiken kaikkiaan vaikuttaa maailmaan. Muutosten määrille ja nopeudelle on aina turvalliset rajansa, joiden ylittäminen aiheuttaa vahinkoja. Ihmiskuntaa uhkaavan ympäristökriisin juurisyy on siinä, että tekniikkamme ja energialähteemme ovat antaneet meille valtavia voimia, mutta liian vähän viisautta voimiemme käyttämiseen.³

Kyky vaikuttaa meitä ympäröivään maailmaan ja saada siinä aikaan muutoksia tunnetaan yhteiskuntatieteissä myös yleisnimellä *valta*.⁴ Valta ymmärretään tavallisesti ennen kaikkea politiikkaan liittyväksi käsitteeksi. Todellisuudessa se on kuitenkin paljon laajempi ilmiö. Esimerkiksi tunnettu vallan teoreetikko ja historioitsija Michael Mann jakaa yhteiskunnallisen vallan neljään erottuvaan "verkostoon" tai "keskukseen": ideologiseen, taloudelliseen, sotilaalliseen ja poliittiseen valtaan.⁵ Verkostot ovat toisistaan riippuvaisia ja ne vaikuttavat toisiinsa. Kaikkia eri vallan muotoja voidaan käyttää toisen vallan muodon hankkimiseen, esimerkiksi muuttamalla taloudellista valtaa poliittiseksi vallaksi. Koska vallalla voi saada lisää valtaa, vallan keskittyminen harvojen käsiin on *aina* potentiaalinen uhka toisten vapauksille, riippumatta siitä, keskittyykö valta alun perin taloudellista, poliittista, ideologista, tai sotilaallista tietä.

Valta on erottamattomasti kytköksissä vapauteen. Jos henkilöllä ei ole kykyä vaikuttaa ympäristöönsä, on yhdentekevää, vaikka hänellä olisikin lupa vaikuttaa siihen. Siksi vallan jakamisesta ja sen käytön rajoista on niin keskusteltu kuin kamppailtakin kautta historian. Kamppailun ytimessä on kysymys siitä, missä määrin päätösvaltaa pitää jakaa ihmisten ja eri ryhmien välillä.

¹ Lindqvist 1976. ² Kestävästi oikeudenmukaisen yhteiskunnan reunaehdot ja yhdenvertaisia vapauksia käsitellään tarkemmin Kalevi Sorsa -säätiön kirjassa *Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa 2025*, etenkin sen luvussa 2 (Korhonen 2024). ³ Korhonen 2024. ⁴ Read 2012. ⁵ Mann 2012.

Ihmisten elintason ja sitä kautta vapauksiemme valtava kasvu esiteolliseen aikaan verrattuna on perustunut ympäristön hyödyntämiseen. Tämän kehityksen rajat ovat tulleet nyt vastaan. Yksien vallasta hyödyntää rajallisia luonnonvaroja seuraa väistämättä toisten yksilöiden vapauksien väheneminen.⁶ Eri vallan muotojen oikeasta jaosta käydään edelleen kiivaita kamppailuja. Laajemmassa katsannossa vallan jakautumista yhteiskunnassa käsitellään etenkin eriarvoisuuden tutkimuksessa, joka keskittyy usein taloudellisten eriarvoisuuksien ja niiden vaikutusten havainnointiin. Yhtä vallan lajia ei kuitenkaan voida täydellisesti rajata pois muista vallan lajeista. Niinpä taloudelliset eriarvoisuudet ovat aina yhteyksissä muihin, etenkin poliittisiin eriarvoisuuksiin.⁷

Poliittisen vallan jaosta on ainakin demokraattisissa länsimaissa verraten vahva konsensus. Sen jako suhteellisen tasaisesti – eli demokratia – on lähtökohtaisesti harvainvaltaa oikeudenmukaisempi ja kaiken kaikkiaan parempi tapa järjestää monimutkaisen teollistuneen yhteiskunnan hallinto ja tehdä tärkeitä päätöksiä.⁸

Demokraattiset tai demokraattisemmat maat ovat autoritaarisia tai autoritaarisempia maita onnistuneempia lähes *kaikilla* yhteiskuntien onnistumisen mittareilla. Demokratiat ovat esimerkiksi autokratioita vähemmän korruptoituneita⁹, tuottavat enemmän ja parempia julkisia palveluja¹⁰, antavat useammille mahdollisuuden kouluttautua¹¹, tuottavat enemmän talouskasvua ja vähemmän talouskriisejä¹², ovat tasa-arvoisempia ja yhtenäisempiä yhteiskuntia¹³, pitävät kansalaisensa terveempinä¹⁴, ja ovat huomattavasti pienemmässä vaarassa joutua valtioiden välisiin tai sisällissotiin.¹⁵ Demokratia ja tasa-arvo eivät automaattisesti takaa yhteiskunnan kukoistusta, mutta ne näyttävät tekevän kukoistuksesta huomattavasti todennäköisempää.

2.2. Tasa-arvoisemmin jakautunut valta on parempi ympäristölle

Suuri osa yhteiskuntien ympäristösuhteen tutkijoista pitää demokratiaa tärkeänä tai jopa välttämättömänä osana ympäristöllisesti kestävästä yhteiskunnasta. Tämä näkyy siinä, miten demokratioita pidetään lähtökohtaisesti harvainvaltoja parempina useimpien ympäristökysymysten huomioimisessa.¹⁶

Perusteluiksi demokratioiden paremmalle ympäristösuoriutumiselle on esitetty muun muassa seuraavia teorioita:¹⁷

⁶ Vallan ja vapauden erottamattomasta yhteydestä ja etenkin oikeiston politiikan liiallisen yksinkertaistavista oletuksista mainio tuore esitys on Stiglitz 2024. ⁷ Katso esimerkiksi Sorsa-säätiön raporttisarja Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020, 2022 ja 2024 (Mattila 2020, Rajavuori 2022, Rajavuori 2024). ⁸ Katso esimerkiksi Knight ja Johnson 2011. ⁹ Papada ym. 2022a. ¹⁰ V-Dem 2022b. ¹¹ V-Dem 2022a. ¹² Erinomainen suomenkielinen yhteenveto demokratian eduista talouskasvun tuottajana on Wass 2024. Katso myös V-Dem 2021, Colagrossi ym. 2020, Acemoglu ym. 2019. ¹³ V-Dem 2021a, Dorling ym. 2017. ¹⁴ V-Dem 2021b, katso myös Dorling ym. 2017, Weir 2013, Wilkinson ja Pickett 2009, tai Marmot 2004. ¹⁵ V-Dem 2021b. ¹⁶ Katso esimerkiksi Dryzek 2013, Povitkina ja Jagers 2022, Neumayer 2003, Winslow 2005, Castiglione ym. 2012, Chou ym. 2020, Haseeb ja Azam 2021, Uzar 2021, Riti ym. 2021. ¹⁷ Täydennetty lähteissä Payne 1995 ja Acheampong ym. 2022 esitettyjen koosteiden pohjalta. Katso myös mm. Li ja Reuveny 2006, Lægreid ja Povitkina 2018, Policardo 2016 ja Winslow 2005.

1. Harvainvalloissa päätösvaltaa ja resursseja hallitsevalla eliitillä ei ole välttämättä kannustimia käyttää resurssejaan ympäristöongelmien helpottamisen kaltaisiin projekteihin, koska eliitti voi yleensä välttää ympäristöongelmien seurauksia esimerkiksi muuttamalla toiseen paikkaan.¹⁸
2. Demokratiat kunnioittavat ihmisten oikeuksia ja kansalaisvapauksia, kuten lehdistön- ja järjestäytymisen vapautta. Silloin ihmisillä on parempi mahdollisuus saada tietoa ympäristön tilasta ja ajaa läpi vaatimuksensa ympäristöä suojelevasta lainsäädännöstä.¹⁹
3. Demokratioissa taloudellisia resursseja jaetaan reilummin, mikä auttaa ympäristönsuojelulle tärkeiden jälkimaterialististen, elämänlaatua ja itseilmaisua aineellisen elintason sijaan korostavien arvojen kehittymistä. Se myös antaa suuremmalle osalle ihmisiä mahdollisuuden toimia ympäristön suojelemiseksi esimerkiksi kansalaisjärjestöissä.²⁰
4. Demokratioissa poliittiset puolueet yrittävät tulla valituiksi uudelleen, mikä tekee niistä vastaanottavaisempia kansalaisten vaatimuksille.
5. Demokratioissa tutkijat ovat vapaampia tutkimaan myös ikäviä ilmiöitä, ja hallitukset kuuntelevat todennäköisemmin ympäristövahingoista varoittavia tutkijoita.²¹
6. Demokraattiset maat ovat todennäköisemmin kansainvälisten ympäristön tilasta huolestuneiden järjestöjen jäseniä, ja noudattavat todennäköisemmin näiden sääntöjä ja kansainvälistä painetta toimia.²²

Eriarvoisuuksien vähyys eli tasa-arvoisuus tai yhdenvertaisuus nähdään tavallisesti demokratian tavoin tärkeänä osana ympäristöongelmien kestävää ratkaisua. Suuria resurssienjaon eriarvoisuuksia ja vapauksien puutteita pidetään vähintään ympäristöongelmien ratkaisemista haittaavina tekijöinä. Tätä havainnollistaa, että myös demokratian ympäristöhyötyjä epäilevät tutkimukset toteavat säännöllisesti esimerkiksi hyvän hallinnon, lehdistönvapauden tai taloudellisten vapauksien edistävän ympäristön suojelussa onnistumista.²³

Niin poliittisten kuin taloudellistenkin eriarvoisuuksien on esitetty lisäävän ympäristövahinkojen määrää ja vaikeuttavan ongelmien ratkaisua erilaisten vaikutusmekanismien kautta. Yhteenvedossaan aiemmasta tutkimuksesta Cushing kollegoineen (2015) jakoi esitetyt hypoteesit kolmeen kategoriaan:²⁴

1. Etenkin poliittinen eriarvoisuus vaikuttaa siihen, kenen intressit otetaan huomioon yhteiskunnan päätöksentekoprosesseissa.
2. Etenkin taloudellinen eriarvoisuus vaikuttaa kulutuksen ympäristövaikutuksiin esimerkiksi kiihdyttämällä statuskilpailun ja kerskakulutuksen oravanpyörää.
3. Sekä poliittinen että taloudellinen eriarvoisuus vaikuttavat yhteisön koheesioon ja kykyyn tehdä yhteistyötä yhteisten luonnonvarojen suojelemiseksi.

¹⁸ Kyseessä on erikoistapaus intuitiivisesti houkuttelevasta teoriasta, joka selittää, miksi autokraattiset harvainvallat ovat usein demokratioita huonompia kaikkien niin sanottujen julkishyödykkeiden tuottamisessa. Katso esimerkiksi Deacon 2003, Acheampong ym. 2022. ¹⁹ Bättig ja Bernauer 2009, Jänicke ym. 1997, Lægreid ja Povitkina 2018, O'Donnell ym. 2004, Riti ym. 2021. ²⁰ Esimerkiksi Acemoglu ym. 2015, Inglehart ja Welzel 2005, Reuveny ja Li 2003, Welzel 2013. ²¹ Jänicke ym. 1997. ²² Kammerlander ja Schulze 2021 saivat mielenkiintoisen tuloksen: globalisaation niin kutsuttujen sosiaalisten komponenttien eli tiedon, kulttuurin ja ihmisten liikkuvuus näyttää olevan yhteydessä vahvaan ympäristöpolitiikkaan. ²³ Esimerkiksi Kammerlander ja Schulze 2021, Roeland ja Soysa 2021. ²⁴ Cushing ym. 2015, sivu 194.

Eriarvoisuus on myös vahvasti yhteydessä kansanterveydellisiin ongelmiin. Terveysongelmissa ja ympäristövahingoilla, kuten saastumisella, on taipumus kasautua nimenomaan köyhimmille.

Mitään automaattista yhteyttä demokratian tai yhdenvertaisuuden ja ympäristöongelmien välillä ei kuitenkaan ole. Demokraattisempien ja yhdenvertaisempien yhteiskuntien on havaittu olevan parempia etenkin paikallisten ympäristöhaittojen, kuten ilmanlaatua heikentävän ja happosateita aiheuttaneen rikkidioksidin torjunnassa.²⁵ Epäsuoria ja globaaleja vaikutuksia aiheuttavien haittojen kuten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä yhdenvertaisuuden ja demokratian hyödyt ovat pienempiä. Vaikutukset voivat myös olla vahvasti olosuhteista riippuvaisia.²⁶

Teorioiden kannalta ilmiselvä ongelma on siinä, että demokraattiset ja tasa-arvoisemmat maat ovat usein myös suurimpien ympäristötuholaiten joukossa. Esimerkiksi Suomen kasvihuonekaasupäästöt ja materiaalijalanjälki ovat asukasta kohden laskettuna Euroopan korkeimpia, eikä mikään rikas demokratia ole edes lähellä kestäväksi arvioituja ympäristön kulutuksen rajoja.

Epäsuhdan selitykseksi ehdotetaan usein, että demokratia kyllä toimii – mutta kansalaiset eivät yksinkertaisesti halua ympäristötoimia. Monet mielipidemittaukset kuitenkin osoittavat, että selvä enemmistö maailman ihmisistä haluaisi tiukempaa ympäristöpolitiikkaa ja erityisesti pontevampia toimia ilmastonmuutosta vastaan.²⁷ Esimerkiksi vuonna 2024 julkaistun, 130 000 ihmisen otoksella 125 maan asukkaiden ilmastopoliittisia mielipiteitä kartoittaneen mielipidemittauksen mukaan peräti 89 prosenttia ihmisistä vaatii tehokkaampia ympäristötoimia. Vastanneista 69 prosenttia olisi valmis antamaan ympäristötyöhön vähintään prosentin henkilökohtaisista tuloistaan.²⁸

²⁵ Cushing ym. 2015, Escher ja Walter-Rogg 2020. ²⁶ Escher ja Walter-Rogg 2020. ²⁷ EIB 2023, Eurostat 2021. ²⁸ Andre ym. 2024.

3. Katsaus demokratian ja ympäristön suhdetta koskevaan tilastolliseen tutkimukseen

3.1. Katsauksen menetelmä ja rajoitteet

LUVUSSA 2 KÄYTIIN läpi tutkimuskirjallisuudessa esitettyjä perusteluja, miksi demokratia voi auttaa ympäristöongelmien ratkaisussa. Tämä osio puolestaan tarjoaa katsauksen aihetta koskeviin empiirisiin tutkimuksiin.

Katsaukseen pyrittiin valitsemaan edustava otos demokratian ja ympäristökriisin vaikuttavien tekijöiden yhteyksiä empiirisesti tarkastelleita vertaisarvioituja tutkimuksia. Katsauksessa keskitytään määrällisiin eli kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Tutkimuksia etsittiin kahdella tavalla. Pääasiallinen tapa oli niin kutsuttu lumipallo-otos (snowball sampling), jossa seurataan valituista tutkimuksista lähtien niiden lähdeviitteitä ja viittauksia. Viitteitä seurataan, kunnes uusia tai johtopäätöksiin mainittavasti vaikuttavia tutkimuksia ei enää löydy.

Lumipallo-otoksen riskinä on otoksen vinoutuminen joko lähtökohdaksi valittujen tutkimusten lähdeviitteiden yksipuolisuuden tai oman vahvistusharhan vuoksi. Riskin vähentämiseksi lumipallo-otoksen lähtökohdiksi valittiin tarkoituksellisesti eri tuloksiin päätyneet tutkimukset. Roeland ja de Soysa (2021) totesivat tutkimuksessaan egalitarisempien – resurssien ja valtaa tasaisemmin jakavien – maiden kuluttavan enemmän ympäristöä.²⁹ Povitkina ja Jagers (2022) puolestaan totesivat erityisesti niin sanottujen sosiaaliliberaalien demokratioiden ympäristöpolitiikan olevan vertailussa sekä tiukempaa että tehokkaampaa.³⁰

Otosta täydennettiin tieteellisten tutkimusten hakemiseen erikoistuneen Elicit-hakupalvelun avulla. Näin vähennettiin riskiä siitä, että johtopäätöksiin vaikuttavia tutkimuksia olisi jäänyt otoksen ulkopuolelle.³¹

Tutkimuksista katsaukseen kelpuutettiin demokratian tai sen kanssa vahvasti yhteydessä olevien ilmiöiden ja instituutioiden, kuten lehdistönvapauden ja oikeusvaltion, yhteyttä ympäristövahinkoihin tai ympäristöpolitiikkaan tilastollisesti selvittäneet tutkimukset. Otoksesta jätettiin pois esimerkiksi yksinomaan tuloerojen vaikutuksia tutkineet tutkimukset.

Otoksen kooksi tuli 56 vuosien 1992 ja 2022 välillä julkaistua tutkimusta, joiden aineisto kattaa kaiken kaikkiaan vuodet 1946–2020. Tutkimukset on listattu liitteessä 1. Demokratian mittareina tarkastelluissa tutkimuksissa käytettiin etenkin Freedom Housen sekä Varieties of Democracy-projektin (V-Dem) ja Polity-tutkimushankkeiden julkaisemia arvioita eri maiden demokraattisten instituutioiden tilasta. Ympäristöonnistumisen mittareina kasvihuonekaasupäästöt (CO₂-päästöt) olivat selvästi suosituin yksittäinen mittari.³²

²⁹ Roeland ja Soysa 2021. ³⁰ Povitkina ja Jagers 2022. ³¹ Tietokanta saatavilla osoitteesta: www.elicit.com.

³² Kulin ja Johansson Sevä 2021.

Tutkimukset luokiteltiin niiden tulosten perusteella viiteen ryhmään. Yhden ryhmän muodostivat tutkimustulokset, jotka totesivat demokratian vahvuuden olevan selvästi yhteydessä parempaan ympäristösuoriutumiseen. Toisen ryhmän muodostivat tutkimukset, joiden mukaan vahvemmat demokratiat olivat yhteydessä suurempiin ympäristöhaittoihin. Kolmannen ryhmän tutkimukset löysivät joissain tapauksissa näyttöä hyödyistä, mutta toisissa haitoista. Oman ryhmänsä muodostivat tutkimukset, joissa demokratian ja ympäristösuoriutumisen välille ei löydetty tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Viides ryhmä olivat tutkimukset, jotka tarjosivat epäsuoraa tukea käsitykselle demokratian hyödyllisyydestä.

Määrällisten tutkimusten rajoitteet on kuitenkin syytä pitää mielessä. Olennainen ongelma on se, että yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten demokratian määrää tai ympäristöpolitiikan onnistumista, ei yleensä voida mitata suoraan. Yhteiskuntatieteellinen määrällinen tutkimus nojaakin vahvasti sijais- eli proxymittareihin ja niistä yhdisteltyihin indikaattoreihin. Tällaisten mittareiden tarkkuus halutun ilmiön kuvaajana on aina rajallinen. Toisaalta etenkin laajalti käytettyjä, kokemuksen ja kritiikin ajan myötä hiomia mittareita voi usein pitää varsin luotettavina.

Mittaamista ja tulosten luotettavuutta rajoittaa myös tilastoaineistojen saatavuus ja niiden vertailukelpoisuuden puutteet. Tämä on tärkeä muistaa, sillä tässä katsauksessa käsitellyistä tutkimuksista useimmat vertaavat kymmeniä tai jopa satoja valtioita yleensä vähintään vuosikymmenen ajan.

Valitulla tilastollisella menetelmällä voi myös olla mittareiden ja aineiston laadusta riippumatta merkittäviä vaikutuksia tuloksiin ja johtopäätöksiin. Kirjallisuuskatsauksen otoksessa olevissa tutkimuksissa kritisoidaankin usein etenkin vanhempia tutkimuksia tavalla tai toisella ongelmallisista menetelmistä tai esimerkiksi taustamuuttujien huomiointin puutteista.

Politiikan ympäristöystävällisyyden mittaaminen on vaikeaa: tapaus Suomi vastaan Ruotsi

YMPÄRISTÖNÄKÖKULMASTA TÄRKEIN onnistumisen mittari on ympäristölle aiheutettujen vahinkojen määrä ja laatu. Esimerkiksi ilmastomuutosta aiheuttavista kasvihuonekaasupäästöistä kerätään maailmanlaajuisia tilastoja, joista kunkin maan päästöt selviävät jopa tuhansien tonnien tarkkuudella.³³ Moni tätä katsausta varten läpikäyty tutkimus käyttääkin juuri ilmastopäästöjä selitettävänä muuttujana.

YKSITTÄISTEN YMPÄRISTÖHAITTOJEN kaltaisten mittareiden käyttöön liittyy kuitenkin merkittäviä ongelmia.³⁴ Näistä tärkein on se, että moneen haittaan on vaikea vaikuttaa poliittisin toimin. Mittarit eivät myöskään läheskään aina huomioi maiden roolia kansainvälisessä työnjaossa.³⁵

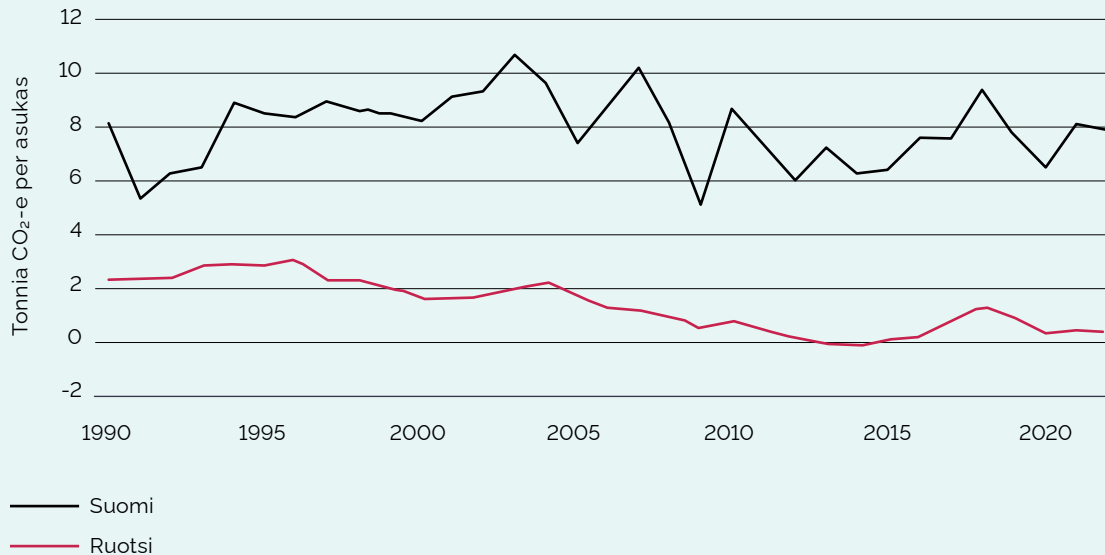
SUOMEA VOI käyttää esimerkkinä näistä ongelmista. Suomea pidetään usein edelläkävijänä ympäristöasioissa, ja ympäristösääntelymme onkin monella tapaa edistyksellistä. Tulokset eivät kuitenkaan ole yhtä hyviä. Esimerkiksi asukasta kohden lasketut kasvihuonekaasupäästöt ja varsinkin materiaalijalanjälki ovat Suomessa hyvin korkeat. Syitä ovat esimerkiksi kylmä ilmasto, suuret etäisyydet ja maailmanmarkkinoiden heilahteluista vahvasti riippuvainen talous.³⁶ Esimerkiksi Suomen ennätysosuudesta materiaalijalanjäljestä (vuosina 2016–2020 keskimäärin noin 36,5 tonnia/asukas vuodessa) noin kolme neljänestä koostuu hiekasta ja sorasta, joiden käyttö on Suomessa suurempaa kuin missään muualla Euroopan unionissa. Suuri osa kuluu teiden rakentamiseen ja korjauksiin.³⁷

TOISAALTA NAAPURIMAA Ruotsi oli ilmastopäätöksissä käytetyllä laskutavalla ei vain hiilineutraali vaan *hiilinegatiivinen* jo vuosina 2013 ja 2014 (Kuvio 1).³⁸ Esimerkiksi vuonna 2022 Ruotsin asukasta kohden lasketut nettopäästöt olivat enää 0,38 tonnia, vain murto-osa suomalaisten 9,06 tonnin jalanjäljestä.³⁹ Ruotsi on onnistunut meitä paremmin myös esimerkiksi materiaalijalanjälkensä hillinnässä ja luonnonsuojelussa. Asukastiheys tai maan koko eivät muutenkaan korreloi Euroopan unionissa edes liikenteen päästöjen kanssa. Esimerkiksi tiiviin Tanskan asukasta kohden lasketut liikenteen päästöt ovat jopa Suomea selvästi suuremmat, mutta asukaskohtaiset päästöt silti Suomea pienemmät.⁴⁰

33 Hiilidioksidi (CO₂) on tärkein ilmastoa lämmittävistä kaasuista, mutta ei ainoa. Tilastoinnissa päästöt ilmoitetaan yleensä hiilidioksidiekvivalentteina (CO₂-e) eli huomioiden eri kaasujen erilaiset vaikutukset yhteismitallisella tavalla. **34** Yksityiskohtaisempi yhteenveto löytyy lähteestä Povitkina ja Jagers 2022.

35 Escher ja Walter-Rogg 2020. **36** On kuitenkin tärkeä huomata, että materiaalijalanjäljen yleisimmät mittarit, kuten kotimainen materiaalien kulutus DMC ja kotimainen raaka-aineiden kulutus RMC, huomioivat materiaalien tuonnin ja viennin. Niinpä esimerkiksi Suomen materiaalijalanjälkeen ei lasketa Suomesta vietyjä materiaaleja. **37** WWF ja Bain & Company 2024. Lukema ilmoitettu kotimaisena raaka-aineiden kulutuksena (RMC), jossa vienti ja tuonti on huomioitu. **38** YK:n ilmastotyötä ohjaavan puitesopimuksen (UNFCCC) mukaisessa laskutavassa maiden päästöihin ei lasketa kansainvälisen lento- tai laivaliikenteen päästöjä. Jos ne huomioidaan, vuonna 2022 asukasta kohden lasketut nettopäästöt olisivat olleet Suomessa 9,51 ja Ruotsissa 1,23 tonnia. **39** Vuonna 2023 Suomen päästöt olivat 7,01 tonnia. **40** Omat laskelmat Euroopan ympäristöviraston ja Maailmanpankin aineistosta.

Kuvio 1. Nettopäästöt asukasta kohden Suomessa ja Ruotsissa 1990–2022.

Kuvan lähde: EEA, Maailmanpankki, omat laskelmat. Nettopäästöissä huomioidaan hiilinielujen vaikutus.

ONKO SUOMI siis ympäristöpolitiikassa onnistuja vai epäonnistuja? Kysymykseen vastauksiksi olisi kyettävä arvioimaan toistaiseksi nähtyjen tulosten lisäksi myös sitä, millaisia päätöksiä yhteiskunnat ovat kyenneet tekemään. Esimerkiksi Ruotsin mainiot tulokset eivät ole vain sattumaa, vaan pitkäjänteisen politiikan tulosta. Jo vuoden 1973 öljykriisi sai ruotsalaiset etsimään keinoja irtautua fossiiliriippuvuudesta Suomea sinnikkäämmin. Ruotsin metsien suurempi hiilinielu puolestaan selittyy enimmäkseen sillä, että Ruotsissa suurempi osa hakkuutähteistä jätetään metsiin. Siihen vaikutti myös tuhohyönteisten vuoksi vuosina 2021–2023 tehdyt tavallista suuremmat hakkuut, joiden jäljiltä hiilinielun muodostavaa hakkuutähdettäkin on enemmän.⁴¹

ON MYÖS syytä kysyä, missä määrin historiaa voidaan yleistää nykyhetkeen. Voiko esimerkiksi vuosien 1975–2010 välisen ajan historiasta tehdä yleistyksiä siitä, millaista politiikkaa valtiot voivat 2020-luvulla harjoittaa? On mahdollista, että ympäristökriisien kärjistyminen ja kasautuminen 2000-luvun alkupuolella muodostavat historiaan epäjatkuvuuskohdan, jonka toiselle puolen näkemiseen pelkkä peruutuspeili ei riitä.

⁴¹ Eskonen 2025.

3.2. Kirjallisuuskatsauksen tulokset

3.2.1. Demokratiasta on hyötyä, mutta miten paljon?

TUTKIMUSTULOKSISTA KOKONAISUUTENA nouseva kuva on selvä: vahva demokratia on ympäristövahinkojen torjunnassa heikkoja demokratioita ja harvainvaltaa luotettavampi. Demokratia ei silti johda automaattisesti parempiin ympäristösaavutuksiin.

Tutkimuksista yhteensä 29 totesi demokratian vahvuuden olevan selvästi yhteydessä pienempiin vahinkoihin tai parempaan ympäristöpolitiikkaan ja 12 havaitsi demokratiasta olevan ainakin joissain tilanteissa hyötyä. Viidessä tutkimuksessa demokratian kanssa vahvasti korreloivien yhteiskunnan instituutioiden ja käytäntöjen, kuten lehdistönvapauden ja oikeusvaltion, todettiin olevan yhteydessä parempiin ympäristösaavutuksiin (Taulukko 1). Toisin sanoen, yhteensä 41 tutkimusta (73 %) löysi tilastollista pätevää näyttöä, jonka mukaan vahvemmassa demokratiasta on ympäristöongelmien vähentämisessä ainakin jonkinlaista suoraa tai epäsuoraa hyötyä, kun taas vain yhdeksän prosenttia löysi vahvemmissa demokratioista ainoastaan haittoja.

Taulukko 1. Käsitellyt tutkimukset julkaisuvuoden mukaan ja niiden johtopäätökset demokratian vaikutuksesta ympäristösaavutuksiin

Julkaisuvuosi	Hyötyä	Haittaa	Sekä-että	Ei selvää yhteyttä	Epäsuoria hyötyjä	Tutkimuksia yht.
1992			1			1
1998		1		1		2
2000			1			1
2001				1		1
2002	2					2
2003	2					2
2004				1		1
2005	1				1	2
2006	1		1			2
2007			1		1	2
2008	2					2
2009	3					3
2011				1	1	1
2012	2					2
2013				1		1
2014	1					1
2015			1			1
2016	2					2
2017			1			1
2018	4		1			5
2019	1					1
2020	2		1		1	4
2021	5	4	2		2	13
2022	1		2			3
Yhteensä	29	5	12	5	5	56

Hyötyä tarkoittaa havaintoa, jonka mukaan demokraattisemmat maat onnistuvat tutkimuksessa käytetyllä ympäristösaavutusten mittarilla vähemmän demokraattisia maita paremmin.

Haittaa tarkoittaa päinvastaista havaintoa.

Sekä-että tarkoittaa havaintoa, jonka mukaan demokratiasta on toisinaan hyötyä, mutta toisinaan jopa haittaa.

Ei selvää yhteyttä tarkoittaa, ettei näyttöä yhteydestä suuntaan tai toiseen löytynyt.

Epäsuoria hyötyjä tarkoittaa havaintoa, jonka mukaan demokratia ei suoraan vaikuta ympäristösaavutuksiin, mutta voi epäsuorasti auttaa tavoitteiden saavuttamisessa, esimerkiksi lehdistönvapauden kautta.

Tulosta voi pitää näyttönä demokratian puolesta. Johtopäätöksen puolesta puhuu myös se, että tulokset ovat samansuuntaisia kuin muissa aihetta tarkastelleissa kirjallisuuskatsauksissa.⁴² Myös tutkimusten laajuus oli ajallisesti ja maantieteellisesti verraten kattava (Taulukko 2). Demokratioiden hyötyjä (ja haittoja) havaittiin kaikilla käytetyillä mittaristotyypeillä (Taulukko 3).

Taulukko 2. Tutkimusten laajuus tutkittujen maiden ja ajanjaksojen mukaan

Tulos	Tutkimuksia	Maita otoksessa keskimäärin	Aineiston laajuus, vuotta keskimäärin
Hyötyä	29	76,4	21,4
Haittaa	5	68,6	29,4
Sekä että	12	86,3	19,3
Ei selvää yhteyttä	5	95,6	16,2
Epäsuoria hyötyjä	5	67,2	24,6
Otos yhteensä	56	76,4	21,6

Niistä tutkimuksista, joissa esitettiin tulokset useammasta kuin yhdestä otoksesta, maiden määräksi ja aineiston laajuudeksi on laskettu laajimmat otokset. Poikkileikkaavat tutkimukset, joiden aineisto on yhdistelmä eri vuosia koskevasta aineistosta, on laskettu aineiston varhaisimman ja myöhäisimmän vuosiluvun mukaan.

Taulukko 3. Onnistumisen mittarit tulosten mukaan ryhmiteltynä

Mittaristo	Hyötyä	Haittaa	Ei selvää yhteyttä
Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen	16	4	1
Muiden ilmansaasteiden vähentäminen	8		2
Veden laatu, maaperän köyhtyminen tai	8	1	2
Yhdistelmäindeksi tai ekologinen	2	1	3
Ympäristöpolitiikan tiukkuus	6		
Muut mittarit	6	1	

Selvyyden vuoksi taulukossa eivät ole mukana tutkimukset, joissa demokratiasta havaittiin olevan joissain tapauksissa tai joillain mittareilla mitattuna hyötyä, mutta toisilla haittaa.

42 Demokratian osuutta ovat tarkastelleet laajemmassa kirjallisuuskatsauksessa esimerkiksi Christoff ja Eckersley (2011) sekä 73 tutkimusta otokseensa löytänyt, mutta vain ilmastopäästöjen ja demokratian yhteyttä tutkinut Lindvall ja Karlsson (2024). Taloudellisten eriarvoisuuksien yhteyksistä ympäristövahinkoihin ovat kirjallisuuskatsauksia tehneet aiemmin mainitun Cushingin sekä kollegojen (2015) lisäksi esimerkiksi Liobikienė (2020) ja Islam (2015). Heistä molemmat päätyvät pitämään eriarvoisuuksia ympäristövahinkoja lisäävinä tai niiden ratkaisemista vaikeuttavana tekijänä.

Havaittujen vaikutusten suuruus vaihtelee. Esimerkiksi Bättigin ja Bernauerin (2009) mukaan yhden yksikön suuruinen muutos demokratiaindeksissä, jossa maiden demokraattisuus arvioidaan arvosanalla 1–7, näkyy keskimäärin 3,2 prosenttiyksikön muutoksena maan ilmastositoumuksiin sitoutumista mittaavassa indeksissä. Päästöjen määrään muutos vaikuttaa yhden prosenttiyksikön verran.⁴³ Esimerkiksi otoksen vähiten demokraattisen maan Kiinan demokratisoituminen eniten demokraattisen Kanadan tasolle vähentäisi siten päästöjä noin kuusi prosenttia.

Tørstad kollegoineen (2020) tarkasteli päästötavoitteiden kunnianhimoa, ennustaen kymmenen prosenttiyksikön kasvun demokratiaindeksissä kasvattavan lämpenemisteissa mitattua ympäristötoimien kunnianhimoa kolmella prosenttiyksiköllä.⁴⁴ Siirtymä autokratiasta täysin demokraattiseen hallintoon ennustaisi siten päästötavoitteiden kiristymistä merkittävästi, noin 1,6 asteella.⁴⁵ Esimerkkinä muista kuin ilmastopäästöistä, Bernauer ja Koubi (2009) totesivat kaupunkien ilmanlaadun paranevan 0,14 prosenttiyksikköä aina demokratiaindeksin kasvaessa yhden prosentin.⁴⁶

Onkin syytä muistaa, että tilastollisesti merkitsevä tulos ei aina tarkoita, että vaikutukset olisivat suuria. Esimerkiksi You kollegoineen (2015) totesi demokratialla olevan tilastollisesti hyvin merkitsevä yhteys pienempiin kasvihuonekaasupäästöihin kaikkein rikkaimmissa maissa. Analyysin mukaan demokratian tason paraneminen tutkimuksen pääasiallisen indikaattorin keskiarvosta huippulukemaan vähentäisi asukaskohtaisia kasvihuonekaasupäästöjä keskimäärin 1,08 tonnia asukasta kohden.⁴⁷ Määrää voi verrata esimerkiksi Suomen asukaskohtaisiin päästöihin vuonna 2023, noin 7,01 tonnia.

3.2.2. Demokratia mahdollistaa tiukemman politiikan, mutta ei takaa tuloksia

Tutkimusten tarkemmat tulokset ja johtopäätökset varoittavat pitämästä demokratiaa automaattina parempiin lopputuloksiin. Läpikäydyt tutkimukset tukevat raportissa aiemmin esiteltyä teoriaa, jonka mukaan ympäristöpolitiikan onnistuminen riippuu sekä ympäristöhaittojen että yhteiskunnan yksityiskohdista ja olosuhteista.

Tutkimusten voi sanoa antavan tukea käsitykselle, että demokratiat ovat parhaimmillaan torjuessaan paikallisia, niiden jäseniin suoraan vaikuttavia ympäristöhaittoja kuin globaaleja, vaikutuksiltaan epäsuoria haitanaiheuttajia. Viitteitä tästä saa esimerkiksi eroista enemmän paikallisia vahinkoja aiheuttavien ilmansaasteiden, kuten rikkidioksidin ja globaalimman ilmasto-ongelman torjuntaa, mitanneiden tutkimusten tuloksissa (Taulukko 3).

Yhdessäkään otoksen ilmansaasteita onnistumisen mittarina käyttäneessä tutkimuksessa vahvemman demokratian ei havaittu haittaavan ympäristötoimia.⁴⁸ Myös veden laatua, maaperän köyhtymistä tai metsäkatoa mittareina käytettäessä demokratian vaikutusten havaittiin olevan pääosin myönteisiä. Demokratialla havaittiin olevan positiivinen yhteys myös esimerkiksi luonnonsuojelualueiden koon tai biodiversiteetin seurannan kaltaisiin mittareihin. Tämä koski myös tutkimuksia, jotka kokonaisuutena katsoen arvioivat demokratian lisäävän ympäristövahinkoja.⁴⁹

⁴³ Bättig ja Bernauer 2009. ⁴⁴ Tørstad ym. 2020. ⁴⁵ V-Dem 2021b. ⁴⁶ Bernauer ja Koubi 2009.

⁴⁷ You ym. 2015, taulukko 4. Pääasiallisen Polity IV-indikaattorin keskiarvo oli 2,8 ja maksimi 10; regressiolla arvioitu kerroin asukaskohtaisten päästöjen luonnolliselle logaritmillemme -0,011. ⁴⁸ Osassa tutkimuksista käytettiin kuitenkin useammasta mittarista koostuneita indikaattoreita. Tällaisissa tutkimuksissa on saatu myös negatiivisia tuloksia, kun rikkidioksidi on ollut yksi onnistumisen mittareista. ⁴⁹ Esimerkiksi Midlarsky 1998.

Toinen tutkimuksista nouseva, vaikkakin epävarmempi, johtopäätös on demokratioiden kyky tehdä kunnianhimoisempaa ympäristöpolitiikkaa. Yhdeksän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että demokraattisemmat maat vaikuttavat kykenevän tiukempaan ympäristösääntelyyn ja osallistuvat tiiviimmin kansainväliseen yhteistyöhön ympäristöongelmien ratkomiseksi.⁵⁰ Tähän tulokseen päätyvät myös ne demokratian ja politiikan tiukkuuden yhteyttä selvittäneet tutkimukset, joiden mukaan kokonaisuutena katsoen demokratialla ja ympäristösuoriutumisella ei ole yhteyttä, tai yhteys voi olla joissain tapauksissa suorastaan negatiivinen.⁵¹

Useissa otoksen tutkimuksissa kiinnitettiin huomiota siihen, että vaikka demokraattiset maat ovatkin onnistuneet tekemään tiukempaa ympäristöpolitiikkaa, niiden aiheuttamat ympäristövahingot ovat yhteenlaskettuina silti monia ei-demokraattisia maita suurempia. Osassa tutkimuksia demokratian ja ympäristötoimien yhteys onkin havaittu ristiriitaiseksi, heikoksi tai jopa negatiiviseksi.⁵² Moni näistä tutkimuksista on lisäksi varsin tuore, mikä herättää kysymyksen siitä, ovatko aiemmat, demokratian etuja havainneet tutkimukset esimerkiksi menetelmiltään virheellisiä tai aineistoltaan vanhentuneita.

Esimerkiksi Roeland ja de Soysa (2021) selvittivät egalitaarisen demokratian mittarin ja Gini-kertoimella mitattujen tuloerojen tilastollisia yhteyksiä 168 maan kasvihuonekaasupäästöihin ja korjattuun nettosäästämisasteeseen (Adjusted Net Savings, ANS). Nettosäästämisaste pyrkii ottamaan huomioon paitsi rahalliset säästöt ja sijoitukset, mukaan lukien panostukset koulutukseen ja terveyteen, myös ympäristölle aiheutetut vahingot ja resurssien kulutuksen.⁵³ Vuodesta 1970 vuoteen 2017 ulottuvassa aineistossa egalitaarisen demokratianvahvuudella on selvä tilastollinen yhteys suurempien päästöjen ja pienemmän nettosäästämisasteen kanssa.

Vaikka tulos onkin tilastollisesti merkitsevä, on vaikutuksen koko kuitenkin suhteellisen pieni. Tutkimuksessa käytetyllä egalitaarisen demokratian mittarilla vuonna 2023 huonoimman tuloksen (0,033 nollasta yhteen ulottuvalla asteikolla) sai Afganistan ja parhaan Tanska (0,877).⁵⁴ Jos Afganistanin egalitaarinen demokratia kehittyisi Tanskan tasolle, tutkimus ennustaisi tämän kasvattavan päästöjä noin 1,7 tonnia asukasta kohden vuodessa.⁵⁵ Tällöin Afganistanin asukasta kohden lasketut päästöt olisivat yhteensä noin 2,59 tonnia vuodessa. Tulosta voi verrata esimerkiksi siihen, että Suomen asukasta kohden lasketut nettopäästöt ovat vähentyneet vuonna 2003 saavutetusta huipputasostaan (11,91 tonnia/asukas) noin 4,9 tonnia (7,01 tonnia/asukas vuonna 2023).

50 Congleton 1992, Neumayer 2002, Bättig ja Bernauer 2009, Fredriksson ja Wollscheid 2007, Hanusch 2018, Povitkina ja Jagers 2022, Roberts ja Parks 2007, Tørstad ym. 2020, von Stein 2008. **51** Congleton 1992 sekä Fredriksson ja Wollscheid 2007 totesivat demokratiasta voivan olla yksityiskohdista riippuen sekä hyötyä että haittaa. Roberts ja Parks 2007 eivät löytäneet kokonaisuutena katsoen mitään selvää yhteyttä.

52 Tutkimukset löytyvät jaoteltuna liitteestä 1. **53** Roeland ja Soysa 2021. **54** Mittarina on V-Dem, <https://v-dem.net/data/the-v-dem-dataset/> **55** Tutkimuksen mukaan yhden keskihajonnan suuruinen muutos egalitaarisen demokratian mittarin tuloksissa vaikuttaisi asukaskohtaisiin kasvihuonekaasupäästöihin noin 6 prosenttia päästöjen keskihajonnasta. Vuonna 2022 keskihajonnat olivat egalitaarisen demokratian mittarin tuloksille noin 0,24 ja asukaskohtaisten päästöjen määrälle noin 8,06. Muutos Afganistanista Tanskaan on siis noin $3,52 \text{ keskihajontaa}$, joka puolestaan kasvattaisi tutkimuksen arvion mukaan päästöjä noin $3,52 \times 0,06 \times 8,06 = 1,7$ tonnia asukasta kohden.

Tulos vaikuttaa myös riippuvan merkittävästi siitä, miten onnistumista mitataan. Kun Povitkina ja Jagers (2022) analysoivat vuodet 1990–2018 kattavan aineistonsa käyttäen samaa egalitaristisen demokratian mittaria, sillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ja positiivinen yhteys tärkeimpien teollisuusmaiden (OECD- ja BRICS-maat) ympäristöpolitiikan tiukkuutta mittaavaan indeksiin, sekä pieni ja heikko positiivinen yhteys vastaavaan, kehittyvien maiden ympäristötoimia mittaavaan mittariin.⁵⁶ Koska siirtymän kestäväan yhteiskuntaan voi sanoa vasta alkaneen, politiikan tiukkuus saattaa olla lopulta tähänastisia saavutuksia parempi mittari ennustamaan tulevia suorituksia.

3.2.3. Demokratialla on myös epäsuoria hyötyjä

Vaikka demokraattinen hallitusmuoto ei itsessään tekisikään maista parempia ympäristönsuojelijoita, demokratioille ominaisilla piirteillä on säännöllisesti havaittu olevan yhteyksiä parempiin suorituksiin. Esimerkiksi lehdistönvapauden on todettu olevan yhteydessä parempaan ympäristösääntelyyn ja suurempiin päästövähennyksiin.⁵⁷ Kulin ja Johanssen Sevä (2021) puolestaan havaitsivat, että ympäristön tilasta huolestuneet toimivat tiukempien ympäristötoimien puolesta todennäköisemmin maissa, joiden hallinto koetaan tasapuoliseksi, tehokkaaksi ja puolueettomaksi. Nämä ovat ominaisuuksia, jotka yhdistetään erityisesti kehittyneisiin demokratioihin.⁵⁸

Lehdistönvapaus ja hyvä hallinto auttavat myös esimerkiksi korruption torjunnassa ja tasapuolista hallintoa voi pitää yhtenä poliittisen vakauden tukipilarina. Sekä poliittisella vakaudella että vähäisellä korruptiolla on havaittu toistuvasti olevan yhteys esimerkiksi ilmastopolitiikan tehokkuuteen ja energiasiirtymän nopeuteen.⁵⁹ Povitkina (2018) korosti erityisesti korruption merkitystä: 144 maata vuosien 1970–2011 välillä kattaneessa aineistossa korruptoituneet demokratiat eivät olleet autokratioita parempia vähentämään ilmastopäästöjään.⁶⁰

Pacheco-Vega ja Murdie (2020) puolestaan totesivat, että poliittiset vapaudet auttoivat kansalaisjärjestöjä ilmastopäästöjen ongelmien esiin nostamisessa. Vaikutus oli erityisen vahva muissa kuin OECD-maissa. Jokainen kymmenen prosentin kasvu käytetyssä poliittisten vapauksien mittarissa vähensi tätä kautta maan kasvihuonekaasupäästöjä keskimäärin 0,5 prosenttia.⁶¹ Vahvan kansalaisyhteiskunnan vaikutuksesta löysi näyttöä myös esimerkiksi Povitkina (2018).

Demokratioiden kansalaisilleen takaama liikkumisen ja tiedonkulun vapaus näyttää myös auttavan ympäristötoimien tekemistä. Kammerlander ja Schulze (2021) tekivät 134 maata ja vuodet 2007–2016 kattaneesta aineistosta havainnon, jonka mukaan etenkin *sosiaalisella* globalisaatiolla eli tiedon, kulttuurin ja ihmisten liikkuvuudella oli vahva yhteys päättäväisempiin ympäristötoimiin.⁶² Tutkimuksessa ei silti löydetty suoraa tilastollista yhteyttä demokratian ja ympäristömittareiden välillä.

⁵⁶ Povitkina ja Jagers (2022), Supplementary Material, Appendix F. ⁵⁷ Riti ym. 2021, Uzar 2021. ⁵⁸ Kulin ja Johansson Sevä 2021. ⁵⁹ Poliittisesta vakaudesta kts. esim. Kartal ym. 2022, Khan ym. 2022, Syed ym. 2022. Korruptiosta Cole 2007, Lægreid ja Povitkina 2018, Pellegrini ja Gerlagh 2006, Welsch 2004. ⁶⁰ Povitkina 2018. ⁶¹ Pacheco-Vega ja Murdie 2020. ⁶² Kammerlander ja Schulze 2021.

3.2.4. Demokratia toimii etenkin maiden vaurastuessa

Tutkimusten mukaan on tavallista, että demokraattisemmat maat ovat vähemmän demokraattisia maita parempia suoriutujia ympäristön kannalta. Toisaalta köyhien ja rikkaiden maiden välillä on havaittu eroja, useimmiten niin, että demokratia lisäsi päästöjä köyhissä maissa, mutta auttoi vähentämään niitä rikkaissa maissa.⁶³

Selitykseksi toistuvalla erolle demokratian vaikuttavuudessa on ehdotettu, että demokraattisempien maiden kansalaisilla on suurempi vaikutusvalta siihen, millaisia muotoja talouskasvu ottaa, ja kuinka suuri osa kasvun hedelmistä käytetään ympäristön tilaa parantaviin toimiin.⁶⁴ Tällöin vahvemmat demokraattiset instituutiot ohjaisivat talouskasvua puhtaampaan suuntaan sitä enemmän, mitä vauraampia maat ovat.

Teorialle on löydetty empiiristä näyttöä esimerkiksi Lægreidin ja Povitkinan (2018) 140 maata vuosien 1972–2014 välillä kattaneessa tutkimuksessa.⁶⁵ Tutkimuksen mukaan talouskasvu kasvatti ilmastopäästöjä vahvoissa, mutta köyhissä, demokratioissa enemmän kuin köyhissä, mutta vähemmän demokraattisissa maissa. Jo keskituloisissa maissa vaikutuksen suunta kääntyi, ja demokratia auttoi vähentämään päästöjen kasvua. Rikkaissa maissa demokratian vahvuus oli yhteydessä jopa päästöjen ja talouskasvun irtikykentään.

Myös You kollegoineen (2015) havaitsi 98 maata vuosina 1985–2005 kattaneessa tutkimuksessa, että käytetystä demokratian mittarista riippuen, demokratia lisäsi kasvi-huonekaasupäästöjä köyhimpään kolmannekseen tai köyhimpään puoliskoon kuuluvissa maissa. Sen sijaan se vähensi päästöjä rikkaimpaan viiteen prosenttiin kuuluvissa maissa.⁶⁶ Vaikutukset kumpaankin suuntaan olivat kuitenkin suhteellisen pieniä. Vastaavia tuloksia sai myös esimerkiksi Lv (2017), jonka 19 kehittyvää maata kattaneen tutkimuksen mukaan demokratia vähensi ilmastopäästöjä, mutta vasta maiden vaurastuttua tarpeeksi.⁶⁷ Toisin kuin joskus esitetään, talouskasvu ja sen tuoma yhteiskuntien aineellisen elintason nousu ei siis automaattisesti johda ympäristökysymysten tarkempaan huomiointiin, vaan vaatii demokratiaa.⁶⁸

3.2.5. Demokratioilla on eroja

Monet tutkijat, kuten demokratian ja ympäristöpolitiikan yhteyttä tutkineet Povitkina ja Jagers (2022), ovat huomauttaneet demokraattisiksi luettujen maiden eroavan toisistaan huomattavasti. Nämä erot vaikuttavat muun ohessa siihen, miten helppoa kunnianhimoisen ympäristöpolitiikan tekeminen maissa on.⁶⁹

⁶³ Esimerkiksi You ym. 2015, Haseeb ja Azam 2021. ⁶⁴ Esimerkiksi Acheampong ym. 2022, Lægreid ja Povitkina (2018). ⁶⁵ Esimerkiksi Lægreid ja Povitkina (2018). Povitkina 2018 havaitsi korruption olevan tärkeä selittävä tekijä sille, miksi osa demokratioista ei onnistuneet vähentämään ilmastopäästöjä autokratioita paremmin. ⁶⁶ You ym. 2015. ⁶⁷ Lv 2017. ⁶⁸ Aihetta käsitellään kirjallisuuskatsauksen rajauksen ulkopuolelle jäävässä väittelyssä niin sanotusta ympäristöllisestä Kuznets-käyrästä (Environmental Kuznets Curve, EKC). EKC-hypoteesin mukaan suuret ja kasvavat ympäristövahingot ovat talouskasvun seuraus, mutta maiden vaurastuminen johtaa ennen pitkää ympäristövahinkojen vähenemiseen. Katso esimerkiksi Kaika ja Zervas 2013a, 2013b, Lægreid ja Povitkina 2018. Tuoreehko suomenkielinen yhteenveto teoriasta ja viimeaikaisesta tutkimuksesta tuloksineen on lähteessä Isotalo 2019. ⁶⁹ Povitkina ja Jagers 2022.

Mitatakseen demokratioiden eroja, Povitkina ja Jagers jakoivat demokratiat kolmeen ideaalimalliin niiden keskeisten piirteiden perusteella. Mikään yhteiskunta ei sovi mihinkään ideaalimalliin täydellisesti, mutta olemassa olevat demokratiat voidaan silti ryhmitellä sen perusteella, miten lähellä ideaalimalleja ne ovat. Povitkina ja Jagers havaitsivat olemassa olevien demokratioiden edustavan kahta pääryhmää: *ohutta liberaalia demokratiaa* tai niin sanottua *sosiaaliliberaalia demokratiaa* (Taulukko 4). Kolmantena pääryhmänä oli suoraa kansalaisvaikuttamista ja yhteisöllisyyttä painottava *deliberatiivinen demokratia*. Monissa valtioissa on deliberatiivisen demokratian piirteitä, mutta minkään maan ei voitu sanoa varsinaisesti olevan sellainen.

Valtiota voidaan sanoa demokratiaksi, kun poliitikot valitaan vapailla vaaleilla, joissa kansalaisilla on yleinen äänioikeus, ja niin ilmaisun- kuin tiedotusvälineiden ja yhdistymisenvapaus on ainakin tyydyttävästi taattu.

Kun perustason lisäksi valtio suojaa liberalismien periaatteiden mukaisesti yksilöiden vapautta ennen kaikkea ulkoa tulevalta pakottamiselta ja väkivallalta se voidaan luokitella ohueksi tai liberaaliksi demokratiaksi. Tällaisissa demokratioissa omistusoikeudella on tyypillisesti erityisen suojattu asema. Yhdessä negatiivisten vapauksien painottamisen kanssa, tästä seuraa yleensä suuria eriarvoisuuksia sekä yritysten ja markkinoiden vahva rooli.

Ympäristökysymysten ja monien muiden ongelmien ratkaisu voi kuitenkin osoittautua ohuissa demokratioissa hyvin vaikeaksi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että omistusoikeuden vahvaan asemaan puuttuminen vaikkapa maaomistusten käytön rajoittamiseksi on vaikeaa.

Toisena todellisuudessa havaittavana demokraattisten järjestelmien ryhmänä Povitkina ja Jagers pitävät sosiaaliliberaalia demokratiaa. Niissä yksilönvapaus käsitetään laajemmin ja ymmärretään, että negatiivisten vapauksien arvo voi olla hyvin rajallinen, jos yksilöllä ei ole vapauksista tosiasiasa nauttimiseen tarvittavia resursseja.

Positiivisten vapauksien turvaaminen vaatii resurssien jakamista niiltä, joilla niitä on paljon, niille, joilla niitä on liian vähän. Niinpä eriarvoisuudet ja ylipäättään valtaerot ovat sosiaaliliberaaleissa demokratioissa ohuita demokratioita pienempiä, ja niiden kansalaiset käytännössä ja keskimäärin vapaampia. Kun Povitkina ja Jagers mittasivat valtioiden onnistumisia ympäristöpolitiikassa, sosiaaliliberaali demokratia päihitti selvästi kaikki muut demokratian mallit.⁷⁰

Vahvasti sosiaaliliberaaleille demokratioille on kuitenkin tutumpikin nimi: hyvinvointivaltio.

Johtopäätös on tärkeä, mutta ei uusi. Jo eräs varhaisimmista ympäristösääntelyn onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä kartoittanut, vuonna 1992 julkaistu tutkimus totesi yhteiskunnallisen vallan ja resurssien reilun jaon selittävän valtion ympäristösääntelyn edistyneisyyttä.⁷¹

⁷⁰ Povitkina ja Jagers (2022) painottavat, ettei heidän tutkimuksensa perusteella tule vielä vetää vahvoja johtopäätöksiä deliberatiivisen demokratian huonoudesta. ⁷¹ Jänicke 1992. Tämä tutkimus ei kuulunut varsinaisen kirjallisuuskatsauksen otokseen, koska sen menetelmä oli enemmän laadullinen.

Taulukko 4. Demokratioiden ideaalimallit.

Demokratian malli	Pääpiirteet	Eräitä lähteitä
Perustason vaalidemokratia	• Poliitikot valitaan vapailla ja salaisilla vaaleilla • Yleinen äänioikeus • Ilmaisunvapaus ja vapaa media • Yhdistymisen vapaus	Dahl (1971) Povitkina ja Jagers (2022)
Ohut liberaali demokratia	• Keskittyy negatiivisten vapauksien suojaamiseen • Omistusoikeudella erityisasema • Yrityksillä ja markkinoilla vahva rooli • Suuret eriarvoisuudet ja valtaerot hyväksytään • Seurauksena usein mm. heikko ongelmanratkaisukyky	Dworkin (1981) Dryzek (1992) Barns (1995) Mathews (1995) Povitkina ja Jagers (2022)
Sosiaaliliberaali demokratia (=hyvinvointivaltio)	• Suojaa myös positiivisia vapauksia • Sekä taloudellisia että poliittisia eriarvoisuuksia rajoitetaan aktiivisesti • Valtaerot pienempiä • Keskiössä sosiaaliset ja taloudelliset kysymykset • "Pohjoismainen hyvinvointivaltio"	Rawls (1971 [1999]) Dworkin (1981) Achterberg (1993) Jagers (2007) Povitkina ja Jagers (2022)
Deliberatiivinen demokratia	• Yhteisöjen valtaa markkinoiden ja valtion yli painottava päätöksenteon muoto • Pyrkisi jakamaan ympäristöllisesti vaikuttavien päätösten teon matalammalle tasolle • Päätöksenteko julkisen keskustelun ("deliberaation") kautta • Kansalaisliikkeillä suuri rooli	Eckersley (1995) Barry (1999) Eckersley (2019) Povitkina ja Jagers (2022)

Muokattu Povitkinan ja Jagersin (2022) luokittelun pohjalta.

Konsensusukseen kykenevä hyvinvointivaltio – säilymään ja kukoistamaan kykenevän yhteiskunnan prototyyppi?

3.3. Poliittiset voimasuhteet vaikuttavat ympäristöpolitiikkaan

LUVUN 3 KIRJALLISUUSKATSAUS osoittaa, että demokratiaa kannattaa puolustaa myös ympäristön vuoksi. Tuloksettarjoavat myös johtolankoja siitä, millainen yhteiskunta tarjoaisi ihmisille parhaat mahdollisuudet ei vain selviytyä, vaan kukoistaa. Näiden johtolankojen seuraamiseksi tässä osiossa laajennetaan ja syvennetään varsinaisen kirjallisuuskatsauksen tuloksia muulla määrällisellä ja laadullisella tutkimuksella.

Erityisen tärkeitä johtolankoja ovat Povitkinan ja Jagersin (2022) tekemä erottelu demokratian mallien välillä sekä kirjallisuuskatsauksen havainnot demokratian epäsuorista hyödyistä (luku 3.2.3) ja demokratian yhteydestä etenkin kasvavien ja jo rikkaiden talouksien kestävyys (luku 3.2.4). Yhteenvetona voidaan todeta, että sosiaaliliberaalien demokratioiden eli hyvinvointivaltioiden vapauksilla on merkittävä vaikutus ympäristöpolitiikan kunnianhimoon ja siihen, miten yhteiskunnan vaurastumisen ympäristöhaitat saadaan pidettyä kurissa. Säilymään kykenevän yhteiskunnan tulee kuitenkin sekä kyetä tekemään kunnianhimoisia politiikkatoimia tarvittavien rajojen asettamiseksi, että estää politiikasta lipsuminen.

Myös kansalaisten äänestyspäätöksillä on merkitystä. Kahdessa kirjallisuuskatsauksen tutkimuksessa selvitettiin sitä, miten paljon ympäristöpuolueiden tai poliittisen vasemiston äänisaalis vaikuttaa ympäristöpolitiikan edistyskäsitykseen tai onnistumiseen. Vuosien 1980 ja 1999 välistä, 21 OECD-maata kattanutta aineistoa tarkastellut Neumayer (2003) löysi vahvaa näyttöä vihreiden ja vasemmistopuolueiden poliittisen menestyksen ja ilmansaasteiden vähenemisen välillä.⁷² Kirjallisuuskatsauksen ulkopuolisista tutkimuksista myös esimerkiksi Ozymyn ja Reyn (2013) aineistossa (2007–2008) vihreiden ja vasemmistopuolueiden paikkojen määrä parlamenteissa oli vahvasti yhteydessä ympäristöpolitiikan onnistumiseen.⁷³ Toisaalta Kammerlander ja Schulze (2021) havaitsivat 134 maata vuosien 2007–2016 välillä kattaneesta aineistostaan, että kaikkein parhaiten ympäristöpolitiikassa onnistuivat kokonaisuutena poliittiseen keskustaan sijoittuneet koalitionhallitukset.⁷⁴

On myös hyvä muistaa, että politiikka on jatkuvassa, vaikka usein hitaassa liikkeessä. Siitä saattaa kertoa Jänicken kollegoineen (1997) havaitsema yksityiskohta: 1980-luvulla nousseiden vihreiden puolueiden vaalimenestyksellä ei havaittu olleen juuri mitään yhteyttä siihen, miten edistyskäsitystä ympäristöpolitiikkaa tutkitut 13 maata olivat 1990-luvun alkuun mennessä tehneet.⁷⁵

⁷² Neumayer 2003. ⁷³ Ozyymy ja Rey 2013. ⁷⁴ Kammerlander ja Schulze 2021. ⁷⁵ Jänicke ym. 1997. Tutkitut maat olivat Yhdysvallat, Ruotsi, Iso-Britannia, Alankomaat, Saksa, Tanska, Sveitsi, Korea, Chile, Kiina, Nigeria ja Venäjä.

3.4. Konsensushakuinen monipuoluejärjestelmä onnistuu paremmin

Tarkemmassa tarkastelussa paljastuukin, että vallitsevan poliittisen ideologian lisäksi myös poliittisella järjestelmällä on väliä. Erityisen selvä ero voidaan havaita konsensusta ja koalitioita vaativien monipuoluejärjestelmien ja Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian kaltaisten tyypillisesti kahteen vaikutusvaltaiseen puolueeseen perustuvien järjestelmien välillä. Näihin järjestelmiin kuuluu se, että yksittäiseltä äänestysalueelta valitaan vain yksi edustaja parlamenttiin, jolloin pienpuolueiden on vaikeampi saada ääntään kuuluviin.

Jänicke huomautti jo vuonna 1992, että edistyksellisintä ympäristöpolitiikkaa harjoittaneiden maiden talouspolitiikka oli säännöllisesti vähemmän konfrontationaalista.⁷⁶ Tämä voi helpottaa esimerkiksi sopimista ympäristörajoitteiden kiristämisestä aiheutuvien haittojen korvaamisesta niitä kärsiville tahoille.

Jänicken 1970-luvulta 1980-luvulle ulottuvassa aineistossa etenkin pohjoismaiset hyvinvointivaltiot erottuivat selvästi edukseen. Ne erottautuivat paitsi markkinaliberaaleista ohuista demokratioista ja sisäisesti riitaisemmista maista, myös kaikista yhden puolueen hallitsemista kommunistimaista. Myös sisäpolitiikaltaan konsensushakuiset Japani ja Sveitsi olivat vahvoja suoriutujia.

Tuoreemmista tutkimuksista esimerkiksi Fredriksson ja Wollscheid (2007) esittivät, että demokratioiden edistyksellisyys ympäristötoimissa saattaisi selittyä jopa *kokonaan* parlamentaaristen monipuoluejärjestelmien paremmalla kyvyllä tehdä tehokasta ympäristöpolitiikkaa. Tässä ne erottuvat esimerkiksi Yhdysvaltojen vahvasti presidenttijohtoisesta kaksipuoluejärjestelmästä.⁷⁷ Vastaavan havainnon on tehnyt myös Ward (2008).⁷⁸

Osin samansuuntaisia havaintoja saivat myös kolmea erilaista demokraattista järjestelmää tutkineet Ozymy ja Rey (2013). Perinteinen luonnonsuojelu ja biodiversiteetin ylläpito on heidän löydöstensä mukaan ollut poliittisesti helpompaa kuin teollisuuden ja energiajärjestelmän päästöjen vähentäminen. Päästöjen vähentäminen oli kuitenkin erityisen vaikeaa sekä Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian kaltaisissa järjestelmissä.

Useiden puolueiden koalitiohallitusten keskushallintovetoiset konsensusdemokratiat suoriutuivat päästövähennyksissä verraten hyvin. Sen sijaan biodiversiteetin ylläpidossa alueellista päätöksentekoa painottavat järjestelmät menestyivät paremmin.⁷⁹ Tulosta selitettiin ennen kaikkea sillä, että luonnonsuojelutoimet hyödyttävät suoraan alueita, joille federalistiset järjestelmät jakavat enemmän valtaa. Päästöjen vähentäminen puolestaan vaatii laajempien kokonaisuuksien huomioimista.

3.5. Hyvinvointivaltio on muutosten mahdollistaja

Hyvinvointivaltiossa julkinen sektori turvaa kaikille kansalaisille laajat taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Käytännössä tämä tehdään verotuloilla rahoitetuilla julkisilla palveluilla, investoinneilla, ja suorilla tulonsiirroilla.⁸⁰ Verotus on useimmiten progressiivista, jolloin seurauksena on etenkin tuloerojen maltillisuus. Maltilliset tulo- ja varallisuuserot ovat myös itsessään yhteiskunnan demokraattisuutta ja yhdenvertaisuutta lisäävä tekijä.

⁷⁶ Jänicke 1992. ⁷⁷ Fredriksson ja Wollscheid 2007. ⁷⁸ Ward 2008. ⁷⁹ Ozymy ja Rey 2013.

⁸⁰ Wiberg ja Koukkunen 2011; Gough 2017.

Hyvinvointivaltioita ja käsityksiä hyvinvointivaltioista on lukuisia. Hyvinvointivaltioiden tärkeä yhteinen nimittäjä on kansalaisten suojeleminen riskeiltä, joihin heidän on vaikeaa, kannattamatonta, tai jopa mahdotonta varautua yksin. Tällaisia riskejä ovat esimerkiksi markkinavoimien tai muuttuvan ympäristösääntelyn tuottamat talouden heilahtelut, sairastuminen, ja niin luonnonmullistusten kuin ihmistenkin aikaansaamat kriisit.⁸¹ Hyvinvointivaltio on toisin sanoen eräänlainen kansalaistensa yhteinen vakuutusyhtiö ja kuluttajansuojajärjestö.⁸²

Kriiseiltä suojautuminen onkin syy kehittää hyvinvointivaltiota edelleen. Elämme ainakin lähivuosisikymmenet niin sanotun *monikriisin* aikaa. Monikriisillä tarkoitetaan lukuisten ongelmien, kuten ilmastonmuutoksen, luontokadon, talousvaikeuksien sekä sisä- ja ulkopoliittisten ongelmien kokonaisuutta. Kriisit myös voimistavat toisiaan. Esimerkiksi ilmastonmuutos lisää globaalin etelän köyhien maiden asukkaiden paineita etsiä parempaa tulevaisuutta muista maista. Muuttoliike voi puolestaan kasvattaa populististen puolueiden valtaa. Valtaan päästyään ne usein hidastavat toimia, joilla ilmastonmuutosta voitaisiin hillitä.

Hyvinvointivaltio luo siis edellytyksiä, jotka auttavat kestävyys siirtymässä ja sen oikeudenmukaisessa toteutuksessa. Edellytykset voidaan jakaa kolmeen keskeiseen ryhmään:

1. Turvaverkkoihin, jotka takaavat köyhimpienkin hyvinvoinnin erilaisten perusturvaa tarjoavien palvelujen ja tulonsiirtojen kautta.;
2. Elämänmuutoksissa tukeviin ja uusia mahdollisuuksia tarjoaviin palveluihin, kuten julkiseen sosiaali- ja terveydenhoitoon ja ilmaiseen tai edulliseen koulutukseen.
3. Siirtymän hallintaan ja seurausten hillintään valtion harjoittamalla sääntelyllä sekä talous-, työllisyys-, innovaatio-, teollisuus-, ja muulla elinkeinopolitiikalla, joka muovaa markkinoita, kiihdyttää kasvua ja auttaa luomaan työpaikkoja ja hyvinvointia.

Jako perustuu hyvinvointivaltioita tutkineen Garlandin (2016) ehdotukseen hyvinvointivaltion kolmesta keskeisestä, toisiaan tukevasta ja toisistaan riippuvaisesta toiminnallisuudesta.⁸³ Toiminnallisuuksia tulisi hänen mukaansa käsitellä hyvinvointivaltion sisäkkäisinä kehinä, jotka yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden. Seuraavissa osioissa käymme tarkemmin läpi, miksi nämä ominaisuudet ovat omiaan tekemään hyvinvointivaltiosta säilymään ja kukoistamaan kykenevän yhteiskunnan prototyypin.

3.6. Miten hyvinvointivaltio edistää oikeudenmukaista ekologista siirtymää?

Oikeudenmukainen siirtymä ekologisesti kestäväan yhteiskuntaan ei todennäköisesti ole niin suuri mullistus kuin monet uskovat. Esimerkiksi Suomessa fossiilisten polttoaineiden käyttöä on saatu vähennettyä 2000-luvulla selvästi. Talous saati hyvinvointi ei ole siitä kuitenkaan kärsinyt. Vaikka kokonaisuutena ekologisesti kestävä yhteiskunta pikemmin lisää hyvinvointia, joidenkin muutosten seuraukset ovat todennäköisesti joillekin yksilöille epämiellyttäviä. Ennen kaikkea muutosten kaikkia vaikutuksia on mahdoton etukäteen tarkasti ennustaa.⁸⁴

⁸¹ Hirvilampi ym. 2021. ⁸² Argumentti perustellaan esimerkiksi lähteissä Stiglitz 2024 ja Frank 2012.

⁸³ Garland 2016.

Muutosten ja niiden seurausten epävarmuus on omiaan lisäämään pelkoja ja saamaan muutosta periaatteessa kannattavatkin epäroimään. Muutosten aiheuttamat vaikeudet tai jo pelkkä pelko niistä voi tuoda kannatusta poliitikoille, jotka lupaavat pysäyttää muutoksen tai hidastaa sitä. Myös kestävyysmurroksessa väistämättä häviävillä kestäättömän talousjärjestelmän toimijoilla on ilmeinen kannustin lietsoa pelkoja entisestään.

Hyvinvointivaltion vahvat turvaverkot auttavat muutoksessa ja voivat myös hillitä siihen liittyviä pelkoja. Siksi se voi auttaa siirtymän toteutuksessa. Esimerkiksi kaikkien saatavilla olevat palvelut ovat osa iskuja pehmentävää turvaverkkoa ja parhaimmillaan muutokseen mahdollistava tekijä. Koulutus ja esimerkiksi yrittäjyyttä tukevat palvelut antavat ihmisille laajemmat mahdollisuudet esimerkiksi alanvaihtoon.

Vahvemmalla valtiolla on myös kyky ohjata taloutta ja sen kehitystä oikeaan suuntaan esimerkiksi investointeja ja kulutusta ohjaavalla sääntelyllä sekä aktiivisella teollisuuspolitiikalla. Talouden ohjauksessa on kyse esimerkiksi Suomen sotien jälkeen harjoittamasta politiikasta, jota kehitystaloustieteilijät ovat usein käyttäneet esimerkkinä toimivasta tavasta muuttaa talouden rakenteita ja vaurastuttaa kansaa pitkäjänteisesti.⁸⁵ Teollisuuspolitiikka onkin noussut takaisin keskusteluun kestävyys siirtymän, COVID-pandemian ja Ukrainan sodan kasvattaessa paineita talouden rakenteiden korjaamiseen.⁸⁶

Päättäväinen politiikka kertoo sekä yksittäisille ihmisille että sijoituksia pohtiville yrityksille, että muutoksen etenemiseen voi luottaa: auringonlaskun aloille ei kannata enää kouluttautua tai niihin sijoittaa, mutta nousevien alojen tulevaisuus näyttää varmemmalta.

84 Erinomainen esimerkki on tupakoinnin ravintoloissa kieltänyt tupakkalaki, jota vastustettiin kiihkeästi aina siihen saakka, kunnes muutos toteutettiin. Nykyään kieltä ei tietävästi vastusteta lainkaan – yksittäisiä tupakoitsijoita lukuun ottamatta. **85** Katso esimerkiksi Chang 2015. **86** Katso esimerkiksi <https://sorsaoundation.fi/bidenomics/>

4. Yhteenveto

TÄSSÄ KATSAUKSESSA on tarkasteltu tutkimustiedon valossa, millainen yhteiskuntamalli pystyy parhaiten asettamaan toimintansa ympäristön asettamiin rajoihin. Samalla katsaus kertoo siitä, millainen yhteiskunta kykenee säilymään ja kukoistamaan.

Katsauksessa käytiin läpi 56 kvantitatiivisin menetelmin tehtyä, vuosina 1992–2022 julkaistua vertaisarvioitua tutkimusta, jotka tarkastelevat empiirisesti demokratian ja ympäristökriisiin vaikuttavien tekijöiden yhteyttä. Kokonaisuutena tutkimusten aineisto kattaa vuodet 1946–2020 ja lähes kaikki maailman maat. Yksittäisissä tutkimuksissa tarkasteltiin keskimäärin 77 maata. Valtaosa tutkimuksista hyödynsi pidemmällä aikavälillä kerättyjä aineistoja: 43 tutkimuksista kattoi vähintään kymmenen vuoden ajanjakson. Kaksi tutkimuksista kattoi yli 50 vuoden aikavälin. Onnistumisen mittareina käytettiin etenkin kasvihuonekaasupäästöjä (31 tutkimusta) ja muita ilmansaasteita (16 tutkimusta). Ympäristöpolitiikan tiukkuutta pyrittiin arvioimaan kuudessa tutkimuksessa.

Tutkimuksista 29 eli yli puolet arvioi, että demokraattisemmat maat toimivat ympäristön kannalta selvästi kestävämmän kuin vähemmän demokraattiset maat. Lisäksi 12 tutkimuksessa löydettiin näyttöä, jonka mukaan demokratia edistää ympäristötoimia ainakin joissain tapauksissa. Toisin sanoen 73 prosenttia tutkimuksista (41 kpl) löysi tilastollista näyttöä, jonka mukaan vahvemmassa demokratiasta on ympäristöongelmien vähentämisessä suoraa tai epäsuoraa hyötyä. Vain viidessä tutkimuksessa demokratian havaittiin olevan yhteydessä ympäristön kannalta huonompiin tuloksiin, vaikka katsaukseen yritettiin erikseen löytää tuloksiltaan negatiivisia tutkimuksia.

Tutkimusten viesti on, että demokratia näyttää johtavan ympäristön kannalta parempiin tuloksiin kuin muut hallintomuodot. Tutkimusten perusteella demokratiat ovat parhaimmillaan torjuessaan paikallisia, niiden jäseniin suoraan vaikuttavia ympäristöhaittoja. Lukuisissa tutkimuksissa on havaittu, että demokraattisemmat maat kykenevät myös tiukempaan ympäristösääntelyyn ja osallistuvat tiiviimmin kansainväliseen yhteistyöhön ympäristön suojelemiseksi.

Toisaalta myös demokratioiden välillä on eroja. Nämä erot vaikuttavat tutkimusten mukaan siihen, miten helppoa kunnianhimoisen ympäristöpolitiikan tekeminen maissa on. Siinä ovat onnistuneet erityisesti kansalaisilleen yhdenvertaisesti turvaa ja laajat vapaudet tarjoavat sosiaaliliberaalit demokratiat – eli hyvinvointivaltiot. Hyvinvointivaltiota voikin pitää hyvänä lähtökohtana säilymään ja kukoistamaan kykenevälle yhteiskunnalle. Erityisen hyvä lähtökohta se on Suomen kaltaiselle vauraalle, teollistuneelle maalle.

Hyvinvointivaltio luo siis edellytyksiä, jotka auttavat kestävyys siirtymässä ja sen oikeudenmukaisessa toteutuksessa. Edellytykset voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensiksi turvaverkkoihin, jotka takaavat köyhimpienkin hyvinvoinnin erilaisten perusturvaa tarjoavien palvelujen ja tulonsiirtojen kautta. Toiseksi elämänmuutoksissa tukeviin ja uusia mahdollisuuksia tarjoaviin palveluihin, kuten julkiseen sosiaali- ja terveydenhoitoon ja ilmaiseen tai edulliseen koulutukseen. Kolmanneksi siirtymän hallintaan valtion harjoittamalla sääntelyllä ja muulla politiikalla. Näin voidaan muovata markkinoita, kiihdyttää kasvua ja auttaa luomaan työpaikkoja sekä hyvinvointia.

Demokratia tai hyvinvointivaltio eivät takaa onnistumista ympäristötoimissa, mutta ne näyttävät mahdollistavan sen vaihtoehtoja paremmin. Nykyinen yhteiskuntamallimme voi kuitenkin olla vain lähtökohta. Kaikesta edistyksestä huolimatta mikään vauras maa ei ole vielä ympäristöllisesti kestävä. Katsauksessa läpikäytyt tutkimukset antavat kuitenkin aihetta optimismiin. Konsensukseen kykenevä politiikka, matala korruptio, osaavat julkiset instituutiot, laajat vapaudet, sosiaaliset turvaverkot, vapaa lehdistö ja vahva kansalais-yhteiskunta selittävät ympäristöpolitiikan onnistumista. Looginen johtopäätös on, että hyvinvointivaltiota kannattaa turvata ja kehittää edelleen. Näin voidaan saada myös parempaa ympäristöpolitiikkaa.

Esimerkiksi hyvin toimivan hyvinvointivaltion sosiaaliturvajärjestelmät ovat jo sellaisenaan kohtuullisen toimivia pehmentämään kestäväään yhteiskuntaan siirtymisen kansalaisille aiheuttamia töyssyjä. Sosiaaliturvajärjestelmän kehittäminen siirtymän aikaiseksi muutosturvaksi olisikin ilmiselvä kehityskohde.⁸⁷ Näin ympäristötoimet herättäisivät vähemmän huolta, mikä helpottaisi niiden toteuttamista. Tarvittavan rahoituksen kerääminen hyvätuloisimpia hieman enemmän verottamalla auttaisi myös lisäämään yhteiskunnan demokraattisuutta. Samalla voitaisiin hillitä kaikkien stressiä lisäävää kilpailua suhteellisesta asemasta.⁸⁸

Hyvinvointivaltio rakennettiin aikanaan suomalaisten vahvaksi suojaksi muuttuvan maailman riskeiltä. Monikriisin aikana tarvitsisimme kipeästi vahvempaa, yhtenäisempää yhteiskuntaa, joka kykenee tekemään päättäväistä politiikkaa niin ympäristökriisin kuin muidenkin kriisien torjumiseksi.

87 Sosiaaliturvan kehittämistä muutosturvaksi käsitellään esimerkiksi kirjan Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa 2025 luvussa 3 (Saikkonen ja Peltoniemi 2024). **88** Statuskilpailun aiheuttamia haittoja ja niiden ratkaisemista käsitellään esimerkiksi lähteessä Frank 2012.

Lähteet

- Acemoglu, D., Naidu, S., Restrepo, P., & Robinson, J. A. (2015). Chapter 21—Democracy, Redistribution, and Inequality. Teoksessa A. B. Atkinson & F. Bourguignon (Toim.), *Handbook of Income Distribution* (Vsk. 2, ss. 1885–1966). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-59429-7.00022-4>
- Acemoglu, D., Naidu, S., Restrepo, P., & Robinson, J. A. (2019). Democracy Does Cause Growth. *Journal of Political Economy*, 127(1), 47–100. <https://doi.org/10.1086/700936>
- Acheampong, A. O., Opoku, E. E. O., & Dzator, J. (2022). Does democracy really improve environmental quality? Empirical contribution to the environmental politics debate. *Energy Economics*, 109, 105942. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2022.105942>
- Achtenberg, W. (1995). Can liberal democracy survive the environmental crisis? Teoksessa A. Dobson & P. Lucardie (Toim.), *The Politics of nature: Explorations in green political theory* (New in paperback, ss. 81–101). Routledge.
- Adom, P. K., Kwakwa, P. A., & Amankwaa, A. (2018). The long-run effects of economic, demographic, and political indices on actual and potential CO₂ emissions. *Journal of Environmental Management*, 218, 516–526. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.04.090>
- Akalin, G., & Erdogan, S. (2021). Does democracy help reduce environmental degradation? *Environmental Science and Pollution Research*, 28(6), 7226–7235. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-11096-1>
- Andre, P., Boneva, T., Chopra, F., & Falk, A. (2024). Globally representative evidence on the actual and perceived support for climate action. *Nature Climate Change*, 1–7. <https://doi.org/10.1038/s41558-024-01925-3>
- Arvin, M., & Lew, B. (2011). Does democracy affect environmental quality in developing countries? *Applied Economics*, 43, 1151–1160. <https://doi.org/10.1080/00036840802600277>
- Azam, M., Hunjra, A. I., Bouri, E., Tan, Y., & Al-Faryan, M. A. S. (2021). Impact of institutional quality on sustainable development: Evidence from developing countries. *Journal of Environmental Management*, 298, 113465. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.113465>
- Barns, I. (1995). Environment, democracy and community. *Environmental Politics*, 4(4), 101–133. <https://doi.org/10.1080/09644019508414230>
- Barrett, S., & Graddy, K. (2000). Freedom, growth, and the environment. *Environment and Development Economics*, 5(4), 433–456. <https://doi.org/10.1017/S1355770X00000267>
- Barry, J. (1999). *Rethinking Green Politics: Nature, Virtue and Progress*. SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446279311>
- Bayulgen, O., & Ladewig, J. W. (2017). Vetoing the future: Political constraints and renewable energy. *Environmental Politics*, 26(1), 49–70. <https://doi.org/10.1080/09644016.2016.1223189>
- Bernauer, T., & Böhmelt, T. (2013). Are Economically “Kinder, Gentler Societies” also Greener? *Environmental Science & Technology*, 47(21), 11993–12001. <https://doi.org/10.1021/es403362m>
- Bernauer, T., & Koubi, V. (2009). Effects of political institutions on air quality. *Ecological Economics*, 68(5), 1355–1365. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2008.09.003>
- Bättig, M. B., & Bernauer, T. (2009). National Institutions and Global Public Goods: Are Democracies More Cooperative in Climate Change Policy? *International Organization*, 63(2), 281–308. <https://doi.org/10.1017/S0020818309090092>
- Carayannis, E. G., Campbell, D. F. J., & Grigoroudis, E. (2021). Democracy and the Environment: How Political Freedom Is Linked with Environmental Sustainability. *Sustainability*, 13(10), Article 10. <https://doi.org/10.3390/su13105522>

- Castiglione, C., Infante, D., & Smirnova, J. (2012). Rule of law and the environmental Kuznets curve: Evidence for carbon emissions. *International Journal of Sustainable Economy*, 4(3), 254. <https://doi.org/10.1504/IJSE.2012.047932>
- Chang, H.-J. (2015). *Taloustiede: Käyttäjän opas*. Into.
- Chou, L.-C., Zhang, W.-H., Wang, M.-Y., & Yang, F.-M. (2020). The influence of democracy on emissions and energy efficiency in America: New evidence from quantile regression analysis. *Energy & Environment*, 31, 0958305X1988238. <https://doi.org/10.1177/0958305X19882382>
- Christoff, P., & Eckersley, R. (2011). Comparing State Responses. Teoksessa J. S. Dryzek, R. B. Norgaard, & D. Schlosberg (Toim.), *The Oxford Handbook of Climate Change and Society* (s. o). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199566600.003.0029>
- Clulow, Z., & Reiner, D. M. (2022). Democracy, Economic Development and Low-Carbon Energy: When and Why Does Democratization Promote Energy Transition? *Sustainability*, 14(20), Article 20. <https://doi.org/10.3390/su142013213>
- Colagrossi, M., Rossignoli, D., & Maggioni, M. A. (2020). Does democracy cause growth? A meta-analysis (of 2000 regressions). *European Journal of Political Economy*, 61(January), 101824. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2019.101824>
- Cole, M. A. (2007). Corruption, income and the environment: An empirical analysis. *Ecological Economics*, 62(3), 637–647. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2006.08.003>
- Congleton, R. (1992). Political Institutions and Pollution Control. *The Review of Economics and Statistics*, 74, 412–421. <https://doi.org/10.2307/2109485>
- Cushing, L., Morello-Frosch, R., Wander, M., & Pastor, M. (2015). The Haves, the Have-Nots, and the Health of Everyone: The Relationship Between Social Inequality and Environmental Quality. *Annual Review of Public Health*, 36(1), 193–209. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031914-122646>
- Dahl, R. A. (with Internet Archive). (1971). *Polyarchy: participation and opposition*. New Haven: Yale University Press. <http://archive.org/details/polyarchyparticio000dahl>
- Dasgupta, S., Mody, A., Roy, S., & Wheeler, D. (2001). Environmental Regulation and Development: A Cross-country Empirical Analysis. *Oxford Development Studies*, 29(2), 173–187. <https://doi.org/10.1080/13600810125568>
- de Soysa, I., Bailey, J., & Neumayer, E. (2009). Free to Squander? Democracy and Sustainable Development, 1975–2000. Teoksessa R. A. Matthew, J. Barnett, B. McDonald, & K. L. O'Brien (Toim.), *Global Environmental Change and Human Security*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/8210.003.0019>
- Deacon, R. (2003). Dictatorship, Democracy, and the Provision of Public Goods [Working paper]. <https://escholarship.org/uc/item/9h54w76c>
- Dorling, D., Furness, E., & Jones, O. (2017). *The equality effect: Improving life for everyone*. New Internationalist Publications Ltd.
- Dryzek, J. S. (1992). Ecology and discursive democracy: Beyond liberal capitalism and the administrative state. *Capitalism Nature Socialism*, 3(2), 18–42. <https://doi.org/10.1080/10455759209358485>
- Dryzek, J. S. (with Internet Archive). (2013). *The politics of the earth: Environmental discourses*. Oxford : Oxford University Press. <http://archive.org/details/politicsofearthe0000dryz>

- Dworkin, R. (1981). What is Equality? Part 2: Equality of Resources. *Philosophy & Public Affairs*, 10(4), 283–345.
- Eckersley, R. (1995). Liberal democracy and the rights of nature: The struggle for inclusion. *Environmental Politics*, 4(4), 169–198. <https://doi.org/10.1080/09644019508414232>
- Eckersley, R. (2019). Ecological democracy and the rise and decline of liberal democracy: Looking back, looking forward. *Environmental Politics*, 29(2), 214–234. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1594536>
- EIB. (2023). 2022-2023 EIB 5th Climate Survey. European Investment Bank. <https://www.eib.org/en/surveys/climate-survey/5th-climate-survey/index.htm>
- Escher, R., & Walter-Rogg, M. (2020a). Disentangling the Effect of the Regime Type on Environmental Performance. Teoksessa R. Escher & M. Walter-Rogg (Toim.), *Environmental Performance in Democracies and Autocracies: Democratic Qualities and Environmental Protection* (ss. 15–60). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-38054-0_2
- Escher, R., & Walter-Rogg, M. (2020b). *Environmental Performance in Democracies and Autocracies: Democratic Qualities and Environmental Protection*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-38054-0>
- Eskonen, H. (2025, helmikuuta 6). Analyysi: Saiko Ruotsi itselleen jättimäisen hiilinielun rajuilla metsähakkuilla? Soitimme Ruotsiin ja vastaus yllätti. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/a/74-20140329>
- Eurostat. (2021). Citizen support for climate action. https://ec.europa.eu/clima/citizens/citizen-support-climate-action_en
- Farzanegan, M. R., & Markwardt, G. (2012). Pollution, Economic Development and Democracy: Evidence from the MENA countries. https://www.uni-marburg.de/en/fb02/research-groups/economics/macroeconomics/research/magks-joint-discussion-papers-in-economics/papers/2012-papers/27-2012_farzanegan.pdf
- Farzanegan, M. R., & Markwardt, G. (2018). Development and pollution in the Middle East and North Africa: Democracy matters. *Journal of Policy Modeling*, 40(2), 350–374. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2018.01.010>
- Farzin, Y. H., & Bond, C. A. (2006). Democracy and environmental quality. *Journal of Development Economics*, 81(1), 213–235. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2005.04.003>
- Frank, R. H. (2012). *The Darwin economy: Liberty, competition, and the common good* (3. printing, and 1. paperback printing). Princeton University Press.
- Fredriksson, P. G., Neumayer, E., Damania, R., & Gates, S. (2005). Environmentalism, democracy, and pollution control. *Journal of Environmental Economics and Management*, 49(2), 343–365. <https://doi.org/10.1016/j.jjeem.2004.04.004>
- Fredriksson, P. G., & Wollscheid, J. R. (2007). Democratic institutions versus autocratic regimes: The case of environmental policy. *Public Choice*, 130(3–4), 381–393. <https://doi.org/10.1007/s11127-006-9093-1>
- Garland, D. (2016). *The welfare state: A very short introduction* (First edition). Oxford University Press.
- Gleditsch, N. P., & Sverdrup, B. O. (2003). *Democracy and the Environment*. Teoksessa E. A. Page & M. Redclift (Toim.), *Human Security and the Environment: International Comparisons* (ss. 45–70). Edward Elgar.

- Gough, I. (2017). *Heat, greed and human need: Climate change, capitalism and sustainable wellbeing*. Edward Elgar Publishing.
- Grafton, R. Q., & Knowles, S. (2004). Social Capital and National Environmental Performance: A Cross-Sectional Analysis. *The Journal of Environment & Development*, 13(4), 336–370. <https://doi.org/10.1177/1070496504271417>
- Güngör, H., Olanipekun, I. O., & Usman, O. (2021). Testing the environmental Kuznets curve hypothesis: The role of energy consumption and democratic accountability. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(2), 1464–1478. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-10317-x>
- Hanusch, F. (2018). *Democracy and Climate Change*. Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315228983>
- Harbaugh, W. T., Levinson, A., & Wilson, D. M. (2002). Reexamining the Empirical Evidence for an Environmental Kuznets Curve. *The Review of Economics and Statistics*, 84(3), 541–551. <https://doi.org/10.1162/003465302320259538>
- Haseeb, M., & Azam, M. (2021). Dynamic nexus among tourism, corruption, democracy and environmental degradation: A panel data investigation. *Environment, Development and Sustainability*, 23(4), 5557–5575. <https://doi.org/10.1007/s10668-020-00832-9>
- Hirvilampi, T., Peltomaa, J., & Mervaala, E. (2021). Kohti ekohyvinvointivaltiota. *Alue ja Ympäristö*, 50(2), Article 2. <https://doi.org/10.30663/ay.112817>
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence*. Cambridge University Press. https://assets.cambridge.org/052184/6951/excerpt/0521846951_excerpt.htm#:~:text=Modernization%20is%20evolving%20into%20a%20process%20of%20human,society%20that%20promotes%20human%20emancipation%20on%20many%20fronts.
- Islam, S. N. (2015). *Inequality and Environmental Sustainability (DESA Working Paper) [Working Paper]*. United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://www.un.org/en/desa/inequality-and-environmental-sustainability>
- Isotalo, E. (2019). Toteutuuko ympäristötaloudellinen Kuznets-käyrä hiilidioksidipäästöillä? [Pro gradu, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fijyu-201909174169>
- Jagers, S. C. (with Internet Archive). (2007). *Prospects for green liberal democracy*. Lanham, Md. : University Press of America. <http://archive.org/details/prospectsforgree0000jage>
- Jahanger, A., Usman, M., & Balsalobre-Lorente, D. (2022). Autocracy, democracy, globalization, and environmental pollution in developing world: Fresh evidence from STIRPAT model. *Journal of Public Affairs*, 22(4), e2753. <https://doi.org/10.1002/pa.2753>
- Jänicke, M. (1992). Conditions for environmental policy success: An international comparison. *The Environmentalist*, 12(1), 47–58. <https://doi.org/10.1007/BF01267594>
- Jänicke, M., Jörgens, H., & Weidner, H. (1997). *National Environmental Policies: A Comparative Study of Capacity-Building*. Springer Berlin Heidelberg.
- Kaika, D., & Zervas, E. (2013a). The environmental Kuznets curve (EKC) theory. Part B: Critical issues. *Energy Policy*, 62, 1403–1411. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.07.130>
- Kaika, D., & Zervas, E. (2013b). The Environmental Kuznets Curve (EKC) theory—Part A: Concept, causes and the CO₂ emissions case. *Energy Policy*, 62, 1392–1402. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.07.131>
- Kammerlander, A., & Schulze, G. G. (2021). Political-economic correlates of environmental policy. *Environmental Research Letters*, 16(2), 024047. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/abdc89>
- Kartal, M. T., Depren, S. K., Kirikkaleli, D., Depren, Ö., & Khan, U. (2022). Asymmetric and long-run impact of political stability on consumption-based carbon dioxide emissions in

- Finland: Evidence from nonlinear and Fourier-based approaches. *Journal of Environmental Management*, 321, 116043. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2022.116043>
- Khan, Y., Oubaih, H., & Elgourrami, F. Z. (2022). The role of private investment in ICT on carbon dioxide emissions (CO₂) mitigation: Do renewable energy and political risk matter in Morocco? *Environmental Science and Pollution Research*, 29(35), 52885–52899. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-19455-w>
- Knight, J., & Johnson, J. (2011). *The Priority of Democracy: Political Consequences of Pragmatism*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.23943/princeton/9780691151236.001.0001>
- Korhonen, J. M. (2025). Miksi oikeudenmukainen siirtymä vaatii vallan reilua jakoa? Teoksessa *Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa 2025* (ss. 23–49). Into. <https://sorsafoundation.fi/oikeudenmukainen-siirtyma-suomessa-2025/>
- Kruse, T., Dechezleprêtre, A., Saffar, R., & Robert, L. (2022). Measuring environmental policy stringency in OECD countries: An update of the OECD composite EPS indicator (OECD Economics Department Working Papers 1703; OECD Economics Department Working Papers, Vsk. 1703). OECD. <https://doi.org/10.1787/90ab82e8-en>
- Kulin, J., & Johansson Sevä, I. (2021). Quality of government and the relationship between environmental concern and pro-environmental behavior: A cross-national study. *Environmental Politics*, 30(5), 727–752. <https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1809160>
- Li, Q., & Reuveny, R. (2006). Democracy and Environmental Degradation. *International Studies Quarterly*, 50(4), 935–956. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2478.2006.00432.x>
- Lindqvist, M. (1976). Elintaso ja uhattu ihmisyy (N:o 29; Sarja A). Kirkon tutkimuslaitos.
- Lindvall, D., & Karlsson, M. (2024). Exploring the democracy-climate nexus: A review of correlations between democracy and climate policy performance. *Climate Policy*, 24(1), 87–103. <https://doi.org/10.1080/14693062.2023.2256697>
- Liobikienė, G. (2020). The revised approaches to income inequality impact on production-based and consumption-based carbon dioxide emissions: Literature review. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(9), 8980–8990. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-08005-x>
- Lv, Z. (2017). The effect of democracy on CO₂ emissions in emerging countries: Does the level of income matter? *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 72, 900–906. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2017.01.096>
- Lægreid, O. M., & Povitkina, M. (2018). Do Political Institutions Moderate the GDP-CO₂ Relationship? *Ecological Economics*, 145, 441–450. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2017.11.014>
- Mann, M. (2012). *The Sources of Social Power, Volume 1: A History of Power from the Beginning to AD 1760* (New edition, Vsk. 1). Cambridge University Press.
- Marmot, M. (2004). *Status syndrome: How your social standing directly affects your health*. Bloomsbury Publishing.
- Mathews, F. (1995). Community and the ecological self. *Environmental Politics*, 4(4), 66–100. <https://doi.org/10.1080/09644019508414229>
- Mattila, M. (Toim.). (2020). Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020. Kalevi Sorsa-säätiö. <https://sorsafoundation.fi/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2020/>
- Midlarsky, M. I. (1998). Democracy and the Environment: An Empirical Assessment. *Journal of Peace Research*, 35(3), 341–361. <https://doi.org/10.1177/0022343398035003005>
- Neumayer, E. (2002). Do Democracies Exhibit Stronger International Environmental Commitment? A Cross-country Analysis. *Journal of Peace Research*, 39(2), 139–164. <https://doi.org/10.1177/0022343302039002001>

- Neumayer, E. (2003). Are left-wing party strength and corporatism good for the environment? Evidence from panel analysis of air pollution in OECD countries. *Ecological Economics*, 45(2), 203–220. [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(03\)00012-0](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(03)00012-0)
- O'Donnell, G. A., Vargas Cullell, J., Iazzetta, O., & Helen Kellogg Institute for International Studies (Toim.). (2004). *The quality of democracy: Theory and applications*. Workshop on The Quality of Democracy and Human Development in Latin America, Notre Dame, Ind. Univ. of Notre Dame Press.
- Ozmy, J., & Rey, D. (2013). Wild Spaces or Polluted Places: Contentious Policies, Consensus Institutions, and Environmental Performance in Industrialized Democracies. *Global Environmental Politics*, 13(4), 81–100. https://doi.org/10.1162/GLEP_a_00199
- Pacheco-Vega, R., & Murdie, A. (2020). When do environmental NGOs work? A test of the conditional effectiveness of environmental advocacy. *Environmental Politics*, 30, 1–22. <https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1785261>
- Papada, E., Pavlova, M., & Lindberg, S. I. (2022). The Case for Democracy: Can Democracy Limit Corruption? (Policy Brief 36; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/pb_36.pdf
- Payne, R. A. (1995). Freedom and the Environment. *Journal of Democracy*, 6(3), 41–55.
- Pellegrini, L., & Gerlagh, R. (2006). Corruption, Democracy, and Environmental Policy: An Empirical Contribution to the Debate. *The Journal of Environment & Development*, 15(3), 332–354. <https://doi.org/10.1177/1070496506290960>
- Policardo, L. (2016). Is Democracy Good for the Environment? Quasi-Experimental Evidence from Regime Transitions. *Environmental and Resource Economics*, 64(2), 275–300. <https://doi.org/10.1007/s10640-014-9870-0>
- Povitkina, M. (2018). The limits of democracy in tackling climate change. *Environmental Politics*, 27(3), 411–432. <https://doi.org/10.1080/09644016.2018.1444723>
- Povitkina, M., & Jagers, S. C. (2022). Environmental commitments in different types of democracies: The role of liberal, social-liberal, and deliberative politics. *Global Environmental Change*, 74, 102523. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102523>
- Rajavuori, A. (Toim.). (2022). *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022*. Into. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2022-web.pdf>
- Rajavuori, A. (2024). *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024*. Into. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2024.pdf>
- Rawls, J. (1999). *A Theory of Justice: Revised Edition* (Revised edition). Belknap Press of Harvard University Press.
- Read, J. H. (2012). Is power zero-sum or variable-sum? Old arguments and new beginnings. *Journal of Political Power*, 5(1), 5–31. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2012.659865>
- Reuveny, R., & Li, Q. (2003). Economic Openness, Democracy, and Income Inequality: An Empirical Analysis. *Comparative Political Studies*, 36(5), 575–601. <https://doi.org/10.1177/0010414003036005004>
- Riti, J. S., Shu, Y., & Kamah, M. (2021). Institutional quality and environmental sustainability: The role of freedom of press in most freedom of press countries. *Environmental Impact Assessment Review*, 91, 106656. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2021.106656>
- Roberts, J. T., & Parks, B. C. (2007). *A climate of injustice: Global inequality, North-South politics, and climate policy*. MIT Press.

- Roeland, A., & Soysa, I. D. (2021). Does Egalitarian Democracy Boost Environmental Sustainability? An Empirical Test, 1970-2017. *Journal of Sustainable Development*, 14(2), 163. <https://doi.org/10.5539/jsd.v14n2p163>
- Saikkonen, P., & Peltoniemi, J. (2024). Sosiaaliturva oikeudenmukaisen siirtymän tukena – mahdollisuuksia ja kompastuskiviä. Teoksessa J. M. Korhonen (Toim.), *Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa 2025* (ss. 51-77). Into. <https://sorsaoundation.fi/oikeudenmukainen-siirtyma-suomessa-2025/>
- Satrovic, E., Ahmad, M., & Muslija, A. (2021). Does democracy improve environmental quality of GCC region? Analysis robust to cross-section dependence and slope heterogeneity. *Environmental Science and Pollution Research International*, 28(44), 62927-62942. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-15020-z>
- Scruggs, L. A. (1998). Political and economic inequality and the environment. *Ecological Economics*, 26(3), 259-275. [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(97\)00118-3](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(97)00118-3)
- Sjöstedt, M., & Jagers, S. C. (2014). Democracy and the environment revisited: The case of African fisheries. *Marine Policy*, 43, 143-148. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2013.05.007>
- Stiglitz, J. E. (2024). *The Road to Freedom: Economics and the Good Society* (1st ed). W. W. Norton & Company, Incorporated.
- Syed, Q. R., Bhowmik, R., Adedoyin, F. F., Alola, A. A., & Khalid, N. (2022). Do economic policy uncertainty and geopolitical risk surge CO2 emissions? New insights from panel quantile regression approach. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(19), 27845-27861. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-17707-9>
- Toigo, C. H., & De Mattos, E. J. (2021). Equality, freedom and democracy: How important are they for environmental performance? *Desenvolvimento e Meio Ambiente*, 58. <https://doi.org/10.5380/dma.v58i0.73189>
- Tørstad, V., Sælen, H., & Bøyum, L. S. (2020). The domestic politics of international climate commitments: Which factors explain cross-country variation in NDC ambition? *Environmental Research Letters*, 15(2), 024021. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ab63e0>
- Usman, O., Olanipekun, I., Iorember, P., & Abu-Goodman, M. (2020). Modelling environmental degradation in South Africa: The effects of energy consumption, democracy, and globalization using innovation accounting tests. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s11356-019-06687-6>
- Uzar, U. (2021). The connection between freedom of the press and environmental quality: An investigation on emerging market countries. *Natural Resources Forum*, 46(1), 21-38. <https://doi.org/10.1111/1477-8947.12237>
- V-Dem. (2021a). *The Case for Democracy: Are Democracies Better for Social Protection of the Poor, Gender Equality, and Social Cohesion?* (Policy Brief 28; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/C4D_PB_28.pdf
- V-Dem. (2021b). *The Case for Democracy: Do Democracies Perform Better Combatting Climate Change?* (Policy Brief 31; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/C4D_PB_31.pdf
- V-Dem. (2021c). *The Case for Democracy: Does Democracy Bring International and Domestic Peace and Security?* (Policy Brief 30; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. <https://www.v-dem.net/media/publications/pb30.pdf>

- V-Dem. (2021d). The Case for Democracy: Does Democracy Cause Economic Growth, Stability, and Work for the Poor? (Policy Brief 27; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/C4D_PB_27.pdf
- V-Dem. (2022a). The Case for Democracy: Does Democracy Have Dividends for Education? (Policy Brief 35; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/C4D_PB_35.pdf
- V-Dem. (2022b). The Case for Democracy: Does Democracy Improve Public Goods Provision? (Policy Brief 33; V-Dem Policy Brief). V-Dem Institute. https://www.v-dem.net/media/publications/C4D_PB_33.pdf
- von Stein, J. (2008). The International Law and Politics of Climate Change: Ratification of the United Nations Framework Convention and the Kyoto Protocol. *Journal of Conflict Resolution*, 52(2), 243–268. <https://doi.org/10.1177/0022002707313692>
- Ward, H. (2008). Liberal democracy and sustainability. *Environmental Politics*, 17(3), 386–409. <https://doi.org/10.1080/09644010802055626>
- Wass, H. (2024). Vahva demokratia talouskasvun tuottajana [Policy brief]. Demo Finland. <https://demofinland.org/policy-brief-vahva-demokratia-talouskasvun-tuottajana/>
- Weir, K. (2013). Closing the health-wealth gap. *Monitor on Psychology*, 44(9), 36.
- Welsch, H. (2004). Corruption, growth, and the environment: A cross-country analysis. *Environment and Development Economics*, 9(5), 663–693. <https://doi.org/10.1017/S1355770X04001500>
- Welzel, C. (2013). *Freedom Rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation* (1. p.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139540919>
- Wiberg, M., & Koukkunen, K. (2011). Poliitiikan sanakirja: Inhorealistin versio. Siltala.
- Wilkinson, R. G., & Pickett, K. (2009). *The spirit level: Why more equal societies almost always do better*. Allen Lane.
- Winslow, M. (2005). Is Democracy Good for the Environment? *Journal of Environmental Planning and Management*, 48(5), 771–783. <https://doi.org/10.1080/09640560500183074>
- WWF & Bain & Company. (2024). Fair Finnish Footprint: Finland's pathway to consumption aligned with global sustainability boundaries. WWF. https://wwf.fi/app/uploads/c/z/a/g489zowam6yx02m6vz3mia/wwf_fair_finnish_footprint_report_final_june2024.pdf
- Yameogo, C. E. W., Omojolaibi, J. A., & Dauda, R. O. S. (2021). Economic globalisation, institutions and environmental quality in Sub-Saharan Africa. *Research in Globalization*, 3, 100035. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2020.100035>
- You, W.-H., Zhu, H.-M., Yu, K., & Peng, C. (2015). Democracy, Financial Openness, and Global Carbon Dioxide Emissions: Heterogeneity Across Existing Emission Levels. *World Development*, 66, 189–207. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.08.013>

Liite 1. Läpikäydyt tutkimukset

Tutkimus	Julkaisuvuosi	Demokratiasta on ympäristö-ongelmien ratkaisussa kokonaisuutena	Khk-päästöjen vähentäminen	Muiden ilman-saasteiden vähentäminen	Veden laatu, maa-perän köyhtyminen tai metsäkato	Yhdistelmäindeksi tai ekologinen jalanjälki	Ympäristöpolitiikan tiukkuus	Muut mittarit	Maita otoksessa (max)	Vuodesta	Vuoteen
Ward (2008)	2008	1-Hyötyä				x		x	106	2000	2000
Gleditsch ja Sverdrup (2003)	2003	1-Hyötyä	x						108	1990	1990
Carayannis ym. (2021)	2021	1-Hyötyä				x			156	2016	2016
Tørstad ym. (2020)	2020	1-Hyötyä					x		170	2018	2018
Neumayer (2002)	2002	1-Hyötyä					x		175	1997	2000
Hanusch (2018)	2018	1-Hyötyä	x				x		41	2004	2012
Castiglione ym. (2012)	2012	1-Hyötyä	x						28	1996	2008
von Stein (2008)	2008	1-Hyötyä					x		140	1992	2005
Bättig ja Bernauer (2009)	2009	1-Hyötyä	x				x		185	1990	2004
Neumayer (2003)	2003	1-Hyötyä		x	x				21	1980	1999
Haseeb ja Azam (2021)	2021	1-Hyötyä	x						5	1995	2015
Harbaugh ym. (2002)	2002	1-Hyötyä		x	x				42	1971	1992
Winslow (2005)	2005	1-Hyötyä		x	x				46	1971	1992
Farzin ja Bond (2006)	2006	1-Hyötyä	x	x	x				45	1972	1994
Riti ym. (2021)	2021	1-Hyötyä	x						10	1993	2016
Chou ym. (2020)	2019	1-Hyötyä	x					x	26	1990	2013
Güngör ym. (2021)	2021	1-Hyötyä	x						9	1990	2014
Farzanegan ja Markwardt (2012)	2012	1-Hyötyä	x	x	x				17	1980	2005
Farzanegan ja Markwardt (2018)	2018	1-Hyötyä	x	x	x				17	1980	2005
Bernauer ja Koubi (2009)	2009	1-Hyötyä		x	x				42	1971	1996
de Soysa ym. (2009)	2009	1-Hyötyä						x	129	1975	2000
Jahanger ym. (2022)	2021	1-Hyötyä	x						74	1990	2016
Povitkina ja Jagers (2022)	2022	1-Hyötyä					x		31	1990	2018
Pachego-Vega ja Murdie (2020)	2020	1-Hyötyä						x	106	1990	2010
Sjösted ja Jagers (2014)	2014	1-Hyötyä						x	32	1970	2006
Bayulgen ja Ladewig (2017)	2016	1-Hyötyä						x	125	1974	2012
Povitkina (2018)	2018	1-Hyötyä	x						144	1970	2011
Lægreid ja Povitkina (2018)	2018	1-Hyötyä	x						140	1972	2014
Policardo (2016)	2016	1-Hyötyä	x	x	x				47	1950	2002
Midlarsky (1998)	1998	2-Haittaa	x						77	1973	1993
Akalin ja Erdogan (2021)	2021	2-Haittaa				x			26	1990	2015
Azam ym. (2021)	2021	2-Haittaa	x		x				66	1991	2017
Satrovic ym. (2021)	2021	2-Haittaa	x						6	1990	2019
Roeland ja de Soysa (2021)	2021	2-Haittaa	x					x	168	1970	2017
Congleton (1992)	1992	3-Hyötyä ja haittaa					x		118	1985	1987

Tutkimus	Julkaisuvuosi	Demokratia- on ympäristö- ongelmien ratkaisussa kokonaisuutena	Khk-päästöjen vähentäminen	Muiden ilman- saasteiden vähentäminen	Veden laatu, maa- perän köyhtyminen tai metsäkatko	Yhdistelmäindeksi tai ekologinen jalanjälki	Ympäristöpolitiikan tiukkuus	Muut mittarit	Maita otoksessa (max)	Vuodesta	Vuoteen
Fredriksson ja Wollscheid (2007)	2007	3-Hyötyä ja haittaa					x		163	1998	2002
Toigo ja De Mattos (2021)	2021	3-Hyötyä ja haittaa				x			161	2007	2016
Lv (2017)	2017	3-Hyötyä ja haittaa	x						19	1997	2010
Barrett ja Graddy (2000)	2000	3-Hyötyä ja haittaa		x	x				58	1977	1990
Yameogo ym. (2021)	2021	3-Hyötyä ja haittaa	x	x	x				20	2002	2017
Acheampong ym. (2022)	2022	3-Hyötyä ja haittaa	x			x			46	2000	2015
Escher ja Walter-Rogg (2020)	2020	3-Hyötyä ja haittaa	x	x	x				73	1990	2010
You ym. (2015)	2015	3-Hyötyä ja haittaa	x						98	1985	2005
Li ja Reuveny (2006)	2006	3-Hyötyä ja haittaa	x	x	x				143	1961	1998
Clulow ja Reiner (2022)	2022	3-Hyötyä ja haittaa						x	135	1980	2020
Adom ym. (2018)	2018	3-Hyötyä ja haittaa	x						1	1970	2014
Dasgupta ym. (2001)	2001	4-Ei selvää yhteyttä				x			31	1992	1992
Bernauer ja Böhmelt (2013)	2013	4-Ei selvää yhteyttä				x			68	2010	2010
Scruggs (1998)	1998	4-Ei selvää yhteyttä		x	x				185	1979	1990
Arvin ja Lew (2011)	2011	4-Ei selvää yhteyttä	x						141	1976	2003
Grafton ja Knowles (2004)	2004	4-Ei selvää yhteyttä		x	x	x			53	1960	2001
Kulin ja Johansson Sevä (2021)	2021	5-Epäsuoraa hyötyä						x	32	2010	2010
Fredriksson ym. (2005)	2005	5-Epäsuoraa hyötyä		x	x				104	1993	1996
Uzar (2021)	2021	5-Epäsuoraa hyötyä	x						7	1993	2016
Usman ym. (2020)	2020	5-Epäsuoraa hyötyä	x						1	1971	2014
Roberts ja Parks (2007)	2007	5-Epäsuoraa hyötyä	x				x		192	1946	1999

IMPULSSEJA-SARJAN AIKAISEMPIA JULKAISUJA

Heta Melartin

Joku muu hoitaa: Miten ympärivuorokautisen palveluasumisen säästöt vaikuttavat palkattomaan hoivaan ja läheisten työllisyyteen?

Joulukuu 2024 (51 s.)

Matti Niemi ja Jelena Simić

Pöytävaraus yhdeksälle. Neljä skenaariota EU:n laajentumiselle ja uudistumiselle

Toukokuu 2024 (47 s.)

Lauri Finér

Lisää verotuloja reilusti. Miten erilaiset osinkoveromallit vaikuttaisivat verokertymään ja tulonjakoon Suomessa?

Huhtikuu 2024 (73 s.)

Saska Heino

Rikkaiden vero. Yhteisöveron vaikutukset Suomen tulonjakoon

Helmikuu 2024 (65 s.)

Anna Rajavuori

Vähemmän, reilummin, tehokkaammin.

Miten fossiilittomaan tieliikenteeseen siirrytään oikeudenmukaisesti?

Marraskuu 2023 (37 s.)

Janne M. Korhonen

Muuttuva energiapalapeli: onko edessä vihreä humahdus?

Syyskuu 2023 (74 s.)

Lauri Finér

Ihana kamala perintövero. 12 ehdotusta perintö- ja lahjaveron korjaamiseksi

Elokuu 2023 (50 s.)

Anna Rajavuori

Mitä eriarvoisuudelle tehdään tulevalla vaalikaudella?

Maaliskuu 2023 (31 s.)

Heikki Liimatainen:

Liikenneköyhyyden ilmenemismuodot ja miten ongelmiin voidaan puuttua

Syyskuu 2022 (30 s.)

ISBN 978-952-7586-15-0

